

На основу члана 114. Закона о спречавању прања новца и финансирању тероризма („Службени гласник РС“, бр. 113/2017, 91/2019, 153/2020, 92/2023, 94/2024 и 19/2025) вршећи овлашћења прописана чланом 104. цитираног закона, Комисија за хартије од вредности на 110. седници X сазива од 8.5.2025. године доноси

С М Е Р Н И Ц Е

за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма и примену Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности

I УВОДНИ ДЕО

1.1. Комисија за хартије од вредности (у даљем тексту: Комисија), сходно одредбама члана 104. став 1. тачка 3) Закона о спречавању прања новца и финансирању тероризма („Службени гласник РС“, бр. 113/2017, 91/2019, 153/2020, 92/2023, 94/2024 и 19/2025 у даљем тексту: Закон), врши надзор над применом Закона од стране обвезника.

У складу са чланом 4. став 1. тач. 1), 3), 7), 9), 17) и 18) обвезници, у смислу Закона су банке, друштва за управљање инвестиционим фондовима, брокерско-дилерска друштва, друштва за ревизију и самостални ревизори и пружаоци услуга повезаних с дигиталном имовином и Централни регистра депо и клиринг хартија од вредности (у даљем тексту ЦРХОВ) .

Чланом 110. став 1. Закона, између осталог, прописано је да Комисија врши надзор над применом Закона од стране обвезника из члана 4. став 1. тачка 1), када се ради о кастоди (пословима депозитара) и пословима овлашћене банке, и члана 4. став 1. тач. 3) и 7) овог закона, у складу са законом којим се уређује тржиште капитала, законом којим се уређује преузимање акционарских друштава и законом којим се регулише пословање инвестиционих фондова, члана 4. став 1. тачка 9) овог закона, у складу са законом којим се уређује делатност ревизора, члана 4. став 1. тачка 17) овог закона који пружа услуге повезане с дигиталним токенима, у складу са законом којим се уређује дигитална имовина, као и обвезника ЦРХОВ из члана 4. став 1. тачка 18) овог закона, у складу са законом којим се уређује тржиште капитала.

1.2. ЦРХОВ као обвезник Закона одговоран је за доследну примену одредаба овог закона и других прописа који регулишу питања спречавања прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ. Управа ЦРХОВ у складу са утврђеним овлашћењима одговорна је за управљање ризиком и спровођења мера против прања новца и финансирања тероризма. Цео систем мора да функционише као јединствена целина у смислу обезбеђивања добре координације од најнижег ка највишем нивоу, ради ефикасног спровођења мера за спречавање прања новца и финансирање тероризма. Интерним актима ЦРХОВ прописује јасне границе одговорности и обавеза појединих нивоа одлучивања.

ЦРХОВ је одговоран за вођење евиденције и регистрацију емитованих хартија од вредности на финансијском тржишту. Његова главна улога је да обезбеди транспарентност и интегритет тржишта хартија од вредности.

ЦРХОВ између осталог води регистар финансијских инструмената, отвара и води рачуне финансијских инструмената, води регистар заложног права на финансијским инструментима, води и чува електронске евиденције о финансијским инструментима, води обрачунских новчаних рачуна чланова Централног регистра, врши; упис, испис и све промене на финансијским инструментима, организује и управља системом за салдирање, врши послове клиринга и салдирања на основу закључених трансакција са финансијским инструментима и утврђивање стања обавеза и потраживања чланова Централног регистра и њихових клијената, врши пренос финансијских инструмената и права из финансијских инструмената и др. Због тога ЦРХОВ има важну улогу у борби против прања новца.

Прање новца је илегална активност која се односи на процес прикривања порекла новца добијеног криминалним активностима. Ова активност укључује пребацивање новца стеченог криминалним делатностима у легалне финансијске токове како би се прикрило његово порекло.

Бавећи се својом делатношћу ЦРХОВ, прима информације о трансакцијама хартија од вредности и води евиденцију о власницима и променама власништва. Ове информације могу бити од велике користи у идентификацији сумњивих активности и откривању потенцијалног прања новца.

Важно је да ЦРХОВ сарађује са другим институцијама као што су: Народна банка Србије, Управа за спречавање прања новца (у даљем тексту: Управа) и други државни органи, како би се ефикасно борио против прања новца и одржавао интегритет финансијског тржишта.

II ЦИЉ СМЕРНИЦА

2.1. Комисија је овлашћена одредбом члана 114. Закона да самостално донесе смернице за примену одредаба Закона.

Смернице за процену ризика од прања новца, финансирања тероризма примену Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за обвезнике у надлежности Комисије за хартије од вредности Комисија је усвојила 12.5.2022. године и ажурирала дана 8.5.2025. године, и оне не обухватају ЦРХОВ. Ове смернице су намењене јединственој примени одредаба Закона код следећих обвезника: друштвава за управљање инвестиционим фондовима, брокерско-дилерских друштвава, овлашћених банака (које су организациона јединица кредитне институције у чије редовне активности или пословање спада пружање једне или више инвестиционих услуга трећим лицима, односно професионално обављање једне или више инвестиционих активности у вези са једним или више финансијских инструмената, у складу са законом којим је регулисано тржиште капитала), кастоди банака односно

депозитара - кредитна институција (које пружају услуге депозитара дефинисане законима који уређују инвестиционе фондове у Републици Србији, односно води рачун инвестиционог фонда, обавља контролне послове, послове праћења тока новца фонда и послове чувања имовине фонда), друштва за ревизију и самосталних ревизора и пружаоца услуга повезаних са дигиталним токенима.

2.2. Како је извршена измена Закона 2023. године и ЦРХОВ укључен у обвезнике у надлежности Комисије, Комисија је сачинила 22.01.2024. године посебне смернице за поступање овог обвезника имајући у виду значај и специфичности његовог пословања.

Имајући у виду да је Национална процена ризика од прања новца и финансирања тероризма усвојена у децембру 2024., као и да је у 2024. години и почетком 2025. године измењен Закон, то се појавила потреба да Комисија за хартије од вредности за ажурира смернице за овог обвезника.

2.3. Циљ ових Смерница је да помогну ЦРХОВ да боље утврди ризике и адекватно одговори на исте спровођењем делотворних активности. Основни задатак ЦРХОВ као обвезника јесте да прибави прописане податке у вези са познавањем и праћењем пословања својих странака, да процени да ли се одређени модели понашања могу довести у везу са кривичним делом и у којој мери, те да у складу са Законом предузме све потребне мере и пријави сумњиве активности, док Управа и истражни органи даље воде потребне поступке у датом случају, да би утврдили да ли постоји неко кривично дело или не.

Смернице садрже и примере који могу бити од користи за препознавање ризика од стране обвезника, спровођење појединих радњи и мера познавања и праћења странке као и других обавеза које ЦРХОВ као обвезник има по Закону.

Више информација у вези процене ризика од прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ и о практичним искуствима, налази се на интернет страницама релевантних домаћих и међународних институција:

Комисија за хартије од вредности, www.sec.gov.rs

Министарство финансија РС, www.mfin.gov.rs

Народна банка Србије, www.nbs.rs

Агенција за привредне регистре, www.apr.gov.rs

Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности, www.crhov.rs

Удружење банака Србије, www.ubs-asb.com

Управа за спречавање прања новца www.apml.gov.rs

ФАТФ www.fatf-gafi.org

Манивал www.coe.int/moneyval

III НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА

3.1. Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма из 2009. године Република Србија се ускладила са међународним стандардима у области против прања новца и финансирања тероризма које доноси Радна група за финансијску акцију (*FATF, Financial Action Task Force*) и са одговарајућим прописима Европске уније. Уведен је приступ заснован на анализи и процени ризика од прања новца и финансирања тероризма који обвезници врше за сваког клијента и пословни однос. Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма из 2017. године уводи процену ризика и на ниво самог обвезника.

У циљу даљег унапређења система борбе против прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ, Закон је мењан 2020. године, 2023. године, 2024. године, а последње измене су вршене у 2025. години.

3.2. Држава је, редовно на период од три године израђивала Националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма те дефинисала мере и активности које је потребно спровести како би се препознати ризици ублажили. Резултати националне процене ризика пружају неопходне информације обвезницима и служе им као полазна, али и обавезна основа у проценама ризика које ће обвезник сам спровести на нивоу институције. Обвезници морају да схвате и примене процењене ризике на нивоу државе.

На седници одржаној 5. децембра 2024. године Влада Републике Србије донела је Закључак којим се усваја Национална процена ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење. У оквиру ове процене ризика извршене су Процена ризика од прања новца, Процена ризика од финансирања тероризма, Процена ризика правних лица и правних аранжмана, Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине, Процена ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење (у даљем тексту Процена ризика од ШОМУ) и Процена ризика од злоупотребе непрофитних организација у сврху финансирања тероризма.

Процењеним ризицима обухваћен је период од три године – од 1. јануара 2021. године до 31. децембра 2023. године, чиме је Република Србија преиспитала и проценила ризике који постоје у систему за спречавање прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење.

Приликом процене секторске рањивости разматрани су, између осталог, свеобухватност правне мреже, ефективност надзорних процедура и праксе, расположивост и примена управних и казних мера, уређеност система у погледу издавања дозвола за рад (лиценцирања) и других супервизорских сагласности и одобрења, интегритет и ниво познавања запослених у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма, ефикасност функције усклађености пословања, ефикасност праћења и пријављивања сумњивих активности и други фактори рањивости.

3.3. Циљ спровођења националне процене ризика јесте утврђивање области и поступања у систему државе које носе потенцијално виши односно нижи ризик од прања новца и финансирања тероризма и ШОМУ, како би се спровеле мере и активности, али и да се изврши алокација ресурса тако да се више напора и ресурса ужи у високоризичне области. Идентификовање, процена и разумевање ризика од прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ представљају суштински важан део примене и развоја система за спречавање прања новца и финансирања тероризма у држави. Поменуте процене ризика такође су од изузетне важности за адекватну примену прописа из области спречавања прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ од стране приватног сектора.

У складу са Законом, обвезници су дужни да приликом доношења интерних аката као и спровођења радњи и мера у складу са одредбама закона који регулишу ову област, користе закључке и резултате Националне процене ризика.

Приликом процене ризика, обвезници који су у надлежности Комисије, морају имати у виду и секторску процену ризика, како у поступку процене ризика у односу на целокупно пословање обвезника, тако и када раде анализу ризика за сваку групу или врсту странке, пословног односа, услуге које обвезник пружа и трансакције.

Из тог разлога резимеа и закључци Националне процене ризика дати су у прилогу овог документа.

Националну процену ризика из 2024. године у интегралном тексту као и Процену ризика од прања новца, Процену ризика од финансирања тероризма, Процену ризика правних лица и правних аранжмана, Процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине, Процену ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење и Процену ризика од злоупотребе непрофитних организација у сврху финансирања тероризма можете наћи на интернет страници www.apml.gov.rs

3.4. Из перспективе претњи од **финансирања тероризма** у Републици Србији, процена унутрашњих ризика и спољних ризика је од највећег значаја. Ово је посебно значајно с обзиром на то да финансирање тероризма може укључивати несразмерно мала финансијска средства у поређењу са штетом коју може проузроковати, било кроз извршење терористичког акта или кроз друге активности које спроводе терористи и њихови симпатизери.

Правни и институционални оквир у Србији за борбу против тероризма и његовог финансирања усклађен је са међународним стандардима.

За потребе процене ризика од финансирања тероризма, фокусирајући се на злоупотребу легитимних финансијских институција и појединача, узети су у обзир следећи подаци:

- националне претње односно ризици које представљају терористичке активности.
- рањивости у различитим секторима, које би могле бити искоришћене за финансирање тероризма.

Закључци о претњама финансирања тероризма у Србији изведени су анализом капацитета Србије за спречавање и борбу против финансирања тероризма, као и њене укупне способности да се бави и ублажава ризике од финансирања тероризма

Анализа података указује да територија Р. Србије и њен финансијски систем нису систематски коришћени за финансирање тероризма. Међутим, подаци из предистражних поступака, обавештајних података и међународне сарадње указују на изоловане, појединачне случајеве у којима су коришћена новчана средстава у малим износима. Према истим подацима постојала је сумња да су средства преносена алтернативним начинима (кеш курири, „хавала”, и сл.) и путем платних институција и институција електронског новца из иностранства. Средства пренета на овај начин потичу од личних прихода родбински и пријатељски повезаних лица, а недавне терористичке активности финансиране су малим новчаним износима из личних извора.

Праћење неформалних система („хавала”, „кеш курири” и друго), као и финансијских трансакција и платних институција ублажава ризик од коришћења ових система за ФТ.

Важно је напоменути да у Србији не постоје идентификовани сектори високог ризика за финансирање тероризма. Иако носе низак ризик, следећи сектори (у надлежности Комисије) склонији су злоупотребама на основу природе њихових услуга:

- Пружаоци услуга дигиталне имовине - у Србији нису пријављени случајеви злоупотребе, али глобални трендови показују рањивост на злоупотребу дигиталних валута за тероризам
- Брокерско-дилерске друштва - могућа је злоупотреба у вези са инвестицијама страних субјеката повезаних са подручјима високог ризика.

3.5. У Процени ризика од ФШОМУ у Републици Србији за 2024. годину утврђено је да је законодавни и процедурални оквир у нашој земљи у великој мери усклађен са препорукама ФАТФ 6 и 7 и регулисан је пре свега Законом о међународним рестриктивним мерама и Законом о ограничењу располагања имовином ради спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење.

Систем контроле извоза оружја, војне опреме и робе двоструке намене у Србији ублажава ризике од финансирања ширења нуклеарног оружја кроз снажан правни и институционални оквир усклађен са стандардима ЕУ.

Сагледавањем материјалности и секторске рањивости закључено је да је ризик од финансирања ширења оружја за масовно уништење умерен у секторима као што су банке, агенти за некретнине, рачуновође, порески саветници, адвокати, приређивачи игара на срећу, док се сматра да су други сектори ниско ризични.

На основу досадашњих анализа и праксе утврђено је да су ретке ситуације у којима би се јављали ризици од финансирања ширења оружја за масовно уништење.

Међутим, посебну пажњу треба обратити на следеће:

- ретке, једнократне трансакције преко банкарског сектора од стране правних лица која се баве реекспортом, користећи прикривање стварног власништва,
- слабе Customer Due Diligence процесе и
- везе са високоризичним јурисдикцијама и прање новца засновано на трговини као камуфлажи.

ЦРХОВ би требало да процени трансакције у контексту онога што се чини прикладним и што је у оквиру нормалне праксе на тржишту, а на основу података које има о странци. Требало би размотрити све околности везане за трансакцију. Процена сумње треба да се заснива на разумној процени релевантних фактора, укључујући познавање пословања странке, уобичајене праксе, финансијске историје странке, претходног поступања странке и слично.

Резултати националне процене ризика пружају неопходне информације обвезницима и служе им као полазна, али и обавезна основа у проценама ризика које ће обвезник сам спровести. Обвезници морају да схвате и примене процењене ризике на нивоу државе.

IV ОСНОВНИ ПОЈМОВИ И НАЧЕЛА

4.1. Прање новца је процес прикривања порекла новца стеченог криминалним активностима, како би он изгледао као да потиче из законитих извора. Ова пракса омогућава криминалцима да задрже контролу над илегално стеченим средствима без да привуку пажњу власти. Прање новца је озбиљан проблем јер подрива финансијски систем, омогућава финансирање даљих криминалних активности и угрожава економску стабилност земље.

Процес прања новца обично се одвија у три основне фазе:

1. Улагање - У овој фази, илегално стечени новац се „убацује“ у легални финансијски систем. Ово може бити урађено на више начина, попут полагања готовине на банковни рачун, коришћењем казина, мењачница, куповином вредних предмета (нпр. аутомобила, уметничких дела) или кроз лажне фактуре. Циљ је да се новац удаљи од извора криминала и почне "мешати" са легалним средствима.
2. Раслојавање-прикривање - ова фаза укључује стварање сложених трагова трансакција како би се заматнуо извор новца. То се може радити путем вишеструких банковних трансфера, конверзије валуте, куповине и продаје финансијских инструмената или пребацивања новца у иностранство. На тај начин се новац „перу“ и бришу трагови који би могли довести до његовог правог порекла.
3. Интеграција - у последњој фази, новац се враћа у легалну економију као наизглед законит. Он се може користити за куповину некретнина, улагање у привредна друштва, покретање нових послова. У овој фази, новац изгледа као да је стечен на легалан начин, што криминалцима омогућава да га користе без сумње и последица.

Наведене фазе прања новца се не морају одвијати овим редоследом. У неким случајевима, посебно када је новац већ унутар финансијског система (на пример,

преко дигиталних валута), фаза улагања може бити прескочена или бити мање очигледна. Такође, раслојавање и интеграција се могу дешавати паралелно, нарочито када се користе брзе и вишеструке трансакције у кратком временском року. Код неких врста криминалних активности, као што су корупција или злоупотреба положаја, новац можда никада не буде у физичком облику, што опет мења ток класичног модела.

У суштини, фазе служе као теоријски оквир који нам помаже да разумемо процес, али у реалности, криминалци често користе флексибилне, креативне и прилагођене методе које могу да одступају од редоследа ових корака.

4.2. Финансирање тероризма представља процес прикупљања, обезбеђивања, преноса или коришћења финансијских средстава с циљем да се подрже терористичке активности. За разлику од прања новца, где се покушава сакрити криминално порекло новца, код финансирања тероризма новац често потиче из законитих извора, али се користи у незаконите сврхе.

Код финансирања тероризма извори средстава могу бити легални (донације, зараде, добротворне организације) или нелегални (кријумчарење, отмице, трговина оружјем и дрогом) а износи не морају бити велики. За разлику од организованог криминала, терористичке активности често захтевају релативно мала средства, што их чини тежим за откривање. Методе прикривања укључују коришћење невладиних организација, верских и хуманитарних установа као паравана, али и класичне финансијске канале, дигиталне валуте и неформалне системе преноса новца (нпр. хавала систем).

Оно што треба имати у виду међународна димензија – новац се често прикупља у једној земљи, а користи у другој, што отежава праћење токова новца и захтева међународну сарадњу.

Финансирање тероризма, иако се често не описује кроз класичне „фазе” као код прања новца, ипак се може поделити на неколико кључних корака или фаза које описују како се средства обезбеђују, премештају и користе:

Прикупљање средстава - У овој фази терористичке групе или појединци обезбеђују новац. Средства могу долазити из: легалних извора (донације, лични приходи, добротворне организације, компаније); нелегалних активности (трговина оружјем, дрогом, људима, рекет, отмице); државне подршке (у неким случајевима, државе финансирају терористичке групе из политичких разлога).

Премештање средстава (трансфер) - новчана средства се премештају из једне земље или региона у други, обично где ће бити искоришћена за терористичке активности. Методе укључују: банкарске трансакције, коришћење посредника или "мула", неформалне системе као што је хавала (haawala), криптовалуте и онлајн платформе, пренос у готовини.

Прикривање трага - да би избегли детекцију, терористи често користе сложене методе прикривања порекла и намене новца: отварање лажних фирми или невладиних

организација; коришћење лажних докумената, коришћење „чистих” особа (које нису осумњичене) за трансакције; мешање легалних и нелегалних трансакција.

Коришћење средстава – у завршној фази, новац се користи за финансирање различитих облика терористичких активности: куповина оружја и експлозива, логистика (смештај, превоз, комуникација), регрутовање и обука нових чланова, подршка породицама извршилаца напада, пропагандне активности.

Фаза	Опис	Примери
1. Прикупљање средстава	Обезбеђивање новца из легалних или нелегалних извора	Добротворне донације, трговина дрогом, рекет, финансијска подршка од држава
2. Премештање средстава	Пренос новца ка терористичким ћелијама, често међународно	Хавала, банкарски трансфери, криптовалуте, новац у готовини
3. Прикривање трага	Сакривање праве намене и порекла новца	Лажне НВО, „чисте“ особе, фиктивне фирме, сложене трансакције
4. Коришћење средстава	Улагање новца у терористичке активности	Куповина оружја, логистика, регрутовање, пропаганда

Прање новца и финансирање тероризма имају низ негативних последица на економску, политичку, безбедносну и социјалну структуру једне државе. Ови процеси доводе до економске нестабилности, када илегални токови новца нарушавају функционисање тржишта јер стварају нелојалну конкуренцију. Велике количине „опраног“ новца могу изазвати вештачке балоне у ценама некретнина, берзи или другим секторима. Банке и друге институције могу бити злоупотребљене као алати за криминалне трансакције, што доводи до губитка поверења у финансијски систем. Ако се открије да нека држава не спречава ове активности, она може бити стављена на црне листе међународних организација (попут FATF), што доводи до изолације са финансијског тржишта. Финансирање тероризма директно угрожава безбедност грађана, јер омогућава планирање и извођење напада, регрутовање нових чланова и ширење екстремистичке идеологије. Један од значајних аспеката је и смањење поверења инвеститора јер не желе да улаже у земљу која је повезана са финансирањем тероризма или прањем новца. То доводи до мањег прилива страних инвестиција, економског успоравања и мањег броја радних места. На крају, уколико се средства усмеравају у криминалне активности, а не у здравство, образовање и развој, то погоршава животни стандард становништва.

4.3. Ширење оружја за масовно уништење (ШОМУ) подразумева процес преноса, развоја или набавке нуклеарног, хемијског и биолошког оружја или технологија које могу бити коришћене за њихову производњу, као и повезаних материјала, између држава или недржавних актера, што представља озбиљну претњу глобалној безбедности.

Ширење оружја за масовно уништење тесно је повезано са прањем новца и финансирањем тероризма, јер се управо преко нелегалних финансијских токова обезбеђују средства за развој, набавку и транспорт овог опасног оружја. Државе под санкцијама и терористичке организације често користе мреже прања новца, фиктивне фирме и неформалне финансијске системе како би сакриле порекло новца и заобишле међународне контроле. Истовремено, финансирање тероризма омогућава недржавним актерима да покушају да дођу до хемијског, биолошког или нуклеарног оружја, што представља озбиљну претњу глобалној безбедности. Због тога се борба против ових појава води заједнички, кроз међународне механизме и строге финансијске мере.

4.4. Сумњива трансакција у контексту прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ представља било коју финансијску трансакцију која делује неосновано, неразумно или противно очекиваном обрасцу пословања, те стога изазива сумњу да новац може бити повезан са нелегалним активностима као што су прање новца или финансирање терористичких група. Ове трансакције обухватају, али нису ограничене на, неразјашњене или превелике уплате, брзе и непознате међународне трансакције, као и трансакције које укључују људе или ентитете са високим ризиком који су повезани са криминалним или терористичким активностима. Такве трансакције подлежу додатном надзору и истрази од стране финансијских институција и регулаторних органа. Оцена сумњивости одређене странке, трансакције или пословног односа, заснива се на критеријима сумњивости, одређеним у списку показатеља (индикатора) за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца, финансирању тероризма и ШОМУ.

4.5. Основна начела борбе против прања новца и финансирања тероризма

Борба против прања новца и финансирања тероризма заснива се на међународно признатим принципима и стандардима, чији је циљ очување интегритета финансијског система и спречавање злоупотреба. Ова начела су садржана у документима међународних тела као што су ФАТФ (Financial Action Task Force), Европска унија и домаће законодавство.

У наставку наводимо **основна начела** борбе против прања новца и финансирања тероризма:

1. Упознај свог клијента (KYC – Know Your Customer)

Обвезници су у обавезни да прикупе податке о идентитету клијента, разумеју његову делатност и утврде крајњег стварног власника (beneficial owner). KYC се примењује приликом отварања рачуна, склапања уговора или обављања трансакција (Извор: FATF Recommendation 10; Закон)

2. Приступ заснован на ризику (Risk-Based Approach)

Обвезници процењују ризик од прања новца и финансирања тероризма у складу са природом клијената, услуга и производа које нуде, те на основу тога предузимају одговарајуће мере. (Извор: FATF Recommendation 1; ЕУ АМЛ Директива (АМЛД5).

3. Праћење и детекција сумњивих трансакција

Обвезници континуирано прате трансакције и анализирају одступања од уобичајеног понашања клијената. Сумњиве активности се додатно проверавају и документују. (Извор: FATF Recommendation 20; Закон)

4. Пријављивање сумњивих трансакција

У случају сумње да је трансакција повезана са прањем новца или финансирањем тероризма, обавезно је слање извештаја Управи за спречавање прања новца, без обавештавања клијента. (Извор: FATF Recommendation 20; Закон)

5. Вођење евиденције и чување података

Обавеза чувања података о клијентима, документације и трансакцијама најмање 5 година, како би били доступни надлежним органима. (Извор: FATF Recommendation 11; Закон)

6. Интерне контроле и обука запослених

Обвезници су дужни да развију унутрашње политике и процедуре за СПНФТ/ШОМУ, именују одговорно лице, и редовно обучавају запослене. (Извор: FATF Recommendation 18; Закон)

7. Сарадња са надлежним органима и међународна координација

Обвезници морају сарађивати са Управом за спречавање прања новца, тужилаштвом, полицијом и регулаторима, као и пратити смернице и препоруке међународних тела (Извор: FATF Recommendation 40; Direktiva (EU) 2015/849.)

V ОБАВЕЗЕ ЦРХОВ КАО ОБВЕЗНИКА ЗАКОНА

5.1. ЦРХОВ је дужан да при обављању своје делатности, поступа у складу са одредбама закона који регулишу област спречавања прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ и подзаконских аката донети на основу њих.

5.2. Ради тога, ЦРХОВ је дужан да сачини и примењује одговарајуће **унутрашње акте** којима ће ради ефикасног управљања ризиком од прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ обухватити све потребне радње и мере дефинисане Законом. Ови акти морају бити сразмерни природи и величини обвезника и одобрени од стране највишег руководства.

Посебно је важно да сви запослени буду упознати са прописаним радњама и мерама, да сагласно истим поступају, те да их користе приликом обављања послова.

Интерним актима ЦРХОВ уређује између осталог:

- процес израде анализе ризика од прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ;
- поступке за откривање сумњивих трансакција и/или странака, као и начин поступања запослених у тим случајевима;

- утврђивање категорије ризика странке, услуга, производа и трансакција према факторима ризика у односу на ризик од прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ;
- поступак спровођења радњи и мера познавања и праћења странке;
- поступак одређивања овлашћеног лица и његовог заменика, као и обезбеђивања услова за њихов рад у складу са Законом;
- поступак утврђивања и провере интегритета запослених;
- поступак редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из Закона;
- поступак спровођења редовног стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених;
- вођење евиденција, заштиту и чување података из тих евиденција;
- обавезу састављања и примене листе индикатора и друго.

5.3. Анализа ризика

Први корак који ЦРХОВ мора предузети у примени Закона је **израда у писменој форми анализе ризика** од прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ у складу са Законом, подзаконским актима, смерницама Комисије и проценом ризика од прања новца и финансирања тероризма израђеном на националном нивоу и да је редовно ажурира.

Анализом ризика одређује се праг изложености (процена ризика) одређене странке, пословног односа, услуге коју обвезник пружа у оквиру своје делатности или трансакције ризику за прање новца, финансирање тероризма и ШОМУ, као и процена ризика пословања самог обвезника.

Анализа ризика мора да буде сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника, мора да узме у обзир основне врсте ризика (ризик странке, географски ризик, ризик трансакције и ризик услуге) и друге врсте ризика које је обвезник идентификовао због специфичности пословања.

Анализа ризика садржи:

1. анализу ризика у односу на целокупно пословање обвезника;
2. анализу ризика за сваку групу или врсту странке, односно пословног односа, односно услуге које обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције.

Анализа ризика у ЦРХОВ као целине, има за циљ да омогући боље разумевање укупне рањивости на ризике од прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ те представља основу за приступ ЦРХОВ заснован на ризику. Анализа ризика мора бити одобрена од највишег руководства а релевантни организациони делови у ЦРХОВ треба да дају пуну подршку и активно сарађују у процени ризика.

Приликом припреме овог акта користе се квалитативне и квантитативне анализе како би се ЦРХОВ добро проценио и разумео своју изложеност ризицима од прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ.

Квантитативна анализа изложености ЦРХОВ ризицима треба да укључи процену

података о његовим активностима коришћењем широког спектра фактора ризика. ЦРХОВ узима у обзир све своје постојеће услуге односно активности које спроводи, врсту и ризике утврђене за појединачне странке, специфичности пословних процеса и сл. као део своје процене ризика од прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ.

Приликом процене укупних ризика, ЦРХОВ треба да донесе одлуку о пондерима ризика које треба дати појединачном фактору или комбинацији фактора.

5.3.2. ЦРХОВ је такође у обавези да изврши **анализу ризика појединачне странке** а на основу спроведених радњи и мера познавања и праћења странке.

На основу те анализе ЦРХОВ сврстава странку у једну од категорија ризика. Сврставање странке, пословног односа, услуге или трансакције у једну од категорија ризичности, ће даље одредити које радње обвезник мора обавити у складу са Законом (опште, поједностављене или појачане).

Категорије ризика:

- 1) ниског ризика од прања новца и финансирања тероризма (и примењује најмање поједностављене радње и мере);
- 2) средњег ризика од прања новца и финансирања тероризма (и примењује најмање опште радње и мере);
- 3) високог ризика од прања новца и финансирања тероризма (и примењује појачане радње и мере).

ЦРХОВ интерним актима може, поред наведених, предвидети и додатне категорије ризика, и одредити адекватне радње и мере за те категорије ризика.

Смисао ефикасног и квалитетног процеса израде и касније ажурирања процене ризика јесте да се најпре одреде делови система који могу имати информације од суштинског значаја у самом обвезнику, за израду процене ризика и који могу да препознају одређене рањивости система и да допринесу умањењу претњи.

Приликом израде процене ризика, обвезник не сме да занемари ни тзв. екстерне изворе информација.

(На пример, резултати националне процене ризика од прања новца и финансирања тероризма, одређена истраживања надзорног органа, информације из контроле, одређена обавештења, измене законских прописа, индиректно могу имати утицај на спровођење прописа из области спречавања прања новца и финансирања тероризма, затим информације тужилаштва, подигнуте оптужнице, модели понашања препознати у оптужницама подигнутим за прање новца, који обвезници су били изложени деловању криминалних група и покушајима да се нелегалан новац прикаже као легалан, подаци Управе за спречавање прања новца - број сумњивих трансакција – образложења за пријаву сумњивих трансакција, одређене стратешке анализе, типологије, информације које се могу пронаћи у годишњим извештајима и слично. Веома значајан извор информација су и повратне информације које обвезници добијају о пријављеним сумњивим трансакцијама. Такође, поред информација која се

могу добити у домаћим оквирима, веома су значајна и међународна истраживања, Савета Европе, OEBS, FATF и друго).

5.3.3. Поступак процене ризика

Када говоримо о ризику неопходно је сагледати три фактора: претње, рањивости и последице.

Ризик је функција вероватноће појаве и утицаја ризичних догађаја. Вероватноћа догађања представља комбинацију претњи и рањивости, односно, ризични догађаји се дешавају онда када претња искористи рањивост.

Вероватноћа појаве догађаја (претња и рањивост)	*	Дејство (губитак, штета) који се догоди с појавом ризика	=	Ниво ризика
--	----------	---	----------	--------------------

Ниво ризика се може снизити тако што ће се умањити претње и рањивости, односно њихов утицај.

Сам обвезник мора да уочи сваки сегмент свог пословања у коме се претња од прања новца и финансирања тероризма може појавити, односно мора да процени своју рањивост у односу на ту претњу да би се утврдила изложеност обвезника ризику.

Након што се идентификују ризици, треба адекватно проценити изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма, што ће омогућити обвезнику да процени вероватноћу негативног утицаја који би могао проистећи из тог ризика, као и потенцијално дејство тог ризика на реализацију циљева пословања.

Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма полази од претпоставке да различити производи и услуге које обвезници нуде у склопу свог пословања, или различите трансакције које они обављају, нису подједнако рањиви на злоупотребу од стране лица која перу новац. Она се врши како би се омогућило да се примене мере контроле које су сразмерне препознатом ризику. То омогућава обвезницима да се већу пажњу усмере на оне странке, производе, услуге, трансакције и канале пословања који представљају највећи потенцијални ризик.

Ризике од прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ с којима се обвезник може суочити треба анализирати као комбинацију вероватноће да до те појаве дође и утицаја трошкова или штете који би у датој ситуацији могли настати. Тај утицај може се састојати од финансијског губитка по пословање услед извршења кривичног дела или од новчаних казни које надлежни органи у датој ситуацији изрекну. Ту се такође може радити о штети нанетој угледу пословања или целом сектору.

ЦРХОВ, мора уважити закључке до којих се дошло у Националној процени ризика, нарочито оне које се односе на тржиште капитала али и на банкарски сектор, те

сагледати како окружење и ризичне активности утичу на његово пословање (на пример, ако је у Националној процени ризика, за институције тржишта капитала одређен низак ризик, а све укупно за целу земљу средњи ризик од прања новца и финансирања тероризма, обвезник ће анализирати факторе који су утицали на резултате националне процене ризика и узети их у обзир приликом анализе ризика свога пословања и анализе ризика својих странака).

Поступак процене ризика може се поделити на читав низ активности, али основне фазе тог процеса су идентификација – препознавање ризика, разумевање ризика – анализа и евалуација и управљање ризицима.

5.3.3.1 Идентификација – препознавање ризика

Препознавање категорија ризика – ризик странке, географски ризик, ризик трансакције и ризик услуге, јесте први корак за анализу ризика како обвезника, тако и ризика странке, уз напомену да врсте ризика могу да се разликују у зависности од специфичности пословања обвезника и да сваки обвезник узима у обзир врсте ризика у зависности од свог делокруга рада.

Географски ризик

Под географским ризиком подразумева се процена изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма која зависи од подручја на коме се налази територија државе порекла странке, државе порекла већинског оснивача, односно стварног власника странке или лица које на други начин врши контролни утицај над управљањем пословима странке и над вођењем тих послова, као и државе порекла лица које са странком обавља трансакције.

Фактори на основу којих се одређује да ли поједина земља или географска локација носи виши ризик од прања новца и финансирања тероризма укључују:

- 1) државе према којима су Уједињене нације, Савет Европе, или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;
- 2) државе које су од стране кредибилних институција (FATF, Савет Европе, ММФ, Светска банка и др.) означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање прања новца и финансирања тероризма. Овде се посебно указује на процес - *ICRG FATF* (Радна група за праћење међународне сарадње). После сваког одржаног састанка FATF објављује списак држава које по мишљењу Радне групе не поседују одговарајући систем за борбу против прања новца и финансирања тероризма;
- 3) државе које су од стране кредибилних институција (FATF, УН и др) означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;
- 4) државе које су од стране кредибилних институција (нпр. Светска банка, ММФ) означене као државе с високим степеном корупције и криминала.
- 5) оф-шор правна лица, у складу са Законом.

(На пример, процена и оцена ризика зависи и од локације обвезника, односно његових организационих јединица, што значи да ће бити различита код обвезника лоцираних у градовима или мањим местима. Странке из региона могу бити мање ризичне од странака ван региона, односно из држава с којима немамо никакве пословне односе. Повећан ризик од прања новца и финансирања тероризма носе и трансакције које се врше на оф-шор дестинацијама).

На потенцијални ризик могу указивати следеће околности:

- Странка или правно лице у власничкој структури странке долази из земље која, на основу података релевантних међународних организација и Управе за спречавање прања новца, не примењује стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма или се трговање обавља на берзама из тих земаља;
- Странка или правно лице у власничкој структури странке је оф-шор правно лице;
- Трговање хартијама од вредности од стране правних лица са оф-шор дестинација која користе услуге депозитара у пословима вођења власничких рачуна и салдирања трансакција;

Ризик странке

Обвезник самостално утврђује приступ заснован на процени ризика странке, на основу опште прихваћених принципа и сопственог искустава. Ризик странке подразумева процену да ли је странка, са којом обвезник сарађује, повезана са вишим ризиком од прања новца и финансирања тероризма.

На већи ризик могу указати следеће активности које обављају странке:

- Потенцијална странка се приликом успостављања пословног односа Централном регистру обраћа искључиво преко пуномоћника;
- Странка има лошу репутацију, познате су њене незаконите активности из прошлости или се њена прошлост не може проверити;
- Странка обавља делатност која је у складу са Националном проценом ризика означена као високоризична;
- Странка чија је структура таква да је тешко утврдити стварног власника или лице које има контролни удео (странка који користи трећа лица, фондације, трастови или слична лица страног права, затим добротворне и непрофитне невладине организације);
- Странка обавља делатност за коју је карактеристичан велики обрт или уплате готовине;
- Странка се неуобичајено много интересује за систем организације и контроле и надзора пословања у Централном регистру;
- Странка исказује неуобичајен захтев за заштитом приватности, посебно у вези са подацима који се односе на имовину или пословање и жели да увери Централни регистар да није потребно да попуни или приложи неки од потребних докумената

или Централни регистар има сумњу да је достављена документација тачна или потпуна;

- Странка невољно пружа информације на основу којих се врши дубинска анализа странке и стварног власника странке;
- Странка учестало мења информације за дубинску анализу;
- Странка или стварни власник странке је функционер;

(Уколико обвезник има странке које имају комплексне власничке структуре, али је њихов број занемарљиво мали и немају значајно пословање, иако би сама странка била процењена као високоризична због комплексне власничке структуре, утицај на пословање обвезника је занемарљиво мали и са аспекта обвезника ризик би могао да буде процењен као низак).

Ако је странка правно лице са сложеном власничком структуром, обвезник је дужан да о разлозима такве структуре прибави писмену изјаву од стварног власника странке или заступника странке, као и да размотри да ли постоји основ сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, да о томе сачини службену белешку, коју ће чувати у складу са Законом.

Поред наведеног, приликом идентификовања и утврђивања нивоа ризика странке, обвезник је дужан да у свему поступа у складу са одредбама Закона о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење („Службени гласник РС“, број 29/2015, 113/2017,41/2018 и 94/2024) и користи доступне базе података за утврђивање означених лица. <http://www.unsearch.apml.gov.rs/>

Ризик трансакције

Свеобухватна процена ризика од прања новца и финансирања тероризма такође мора да узме у обзир потенцијалне ризике који проистичу из трансакција.

Повећан ризик трансакције постоји код следећих трансакција:

- Странка улаже у ликвидне хартије од вредности са високим приносима а не показује интерес за резултате или их изненада и без разлога продаје, односно хитно продаје убрзо по куповини, где то не би донело економску корист за странку;
- Странка врши трансакције и прекњижавања између својих власничких рачуна хартија од вредности код различитих инвестиционих друштава или збирних, односно кастоди рачуна без основаног разлога;
- Странка често купује или продаје хартије од вредности у износима које су незнатно испод износа од 15.000 ЕУР;
- Странка не може или не жели да се изјасни о пореклу имовине из које се врши куповина хартија од вредности;
- Странка која раније није била активна, изненада обавља трансакције на тржишту капитала у великом обиму и вредности;

- Странка је новоосновано домаће или страно правно лице чији је оснивачки капитал мали, а улаже значајне суме новца у трговање хартијама од вредности;
- Странка је корпоративни агент издаваоца, а дилерски тргује хартијама од вредности тог издаваоца или посредује у купопродајним трансакцијама хартијама од вредности тог издаваоца;
- Странка обавља трансакцију која је неуобичајено висока у односу на уобичајене трансакције странке и њене финансијске могућности;
- Странка се распитује о томе колико брзо би могла да ликвидира рачун не објашњавајући зашто то намерава или дајући сумњива објашњења;
- Најављене (унапред уговорене) трансакције акцијама на регулисаном тржишту или изван регулисаног тржишта (ОТЦ), а нарочито када се као учесници у трансакцији појављују непознате или новоосноване компаније, повезана лица или оф-шор компаније;
- Куповина хартија од вредности која се обавља средствима уплаћеним на више рачуна у различитим банкама, а нарочито ако су депонована средства у износу нешто испод износа за пријављивање;
- Трговање акцијама које су предмет уговорне залогe ради намирења повериоца;
- ФОП трансакције (free of payment) – трансакције прекњижавања власништва хартија од вредности које врше инвестициона друштва у име својих странака код Централног регистра, а посебно ФОП трансакције између трећих лица и ФОП трансакције које немају уобичајен разлог;
- Странка испоставља налоге за пријем/пренос хартија од вредности на свој рачун код обвезника/друге финансијске институције у неуобичајно великом обиму, при чему обвезник није у могућности да поуздано утврди да ли реализацијом налога долази до промене власништва над хартијама од вредности (нпр. када хартије од вредности потичу са збирних рачуна код других финансијских институција/када је одредиште збирни рачун код друге финансијске институције
- Странка учестало посредује у прекњижавању акција у виду поклона, у већем обиму (поклони лицима која нису у сродству, поклони од стране радника у корист руководства правног лица), прекњижавању акција које као правни основ има судска или вансудска поравнања између лица у већим износима, прекњижавању између лица у конзорцијуму, унос акција ради оснивања правних лица, као и уговори о спајању уз припајање;
- Странка покушава да створи слику стварне трговине хартијама од вредности а врши фиктивну или симуловану трговину тим хартијама од вредности (странка учествује у унапред договореном или неконкурентском трговању хартијама од вредности);
- Трговање хартијама од вредности које су биле неликвидне дужи временски период се врши изненада, преко два или више рачуна код једног или више инвестиционих друштава;
- Странка учестало стиче хартије од вредности теретним правним послом а отуђује их бестеретним правним послом;

- Измирење обавеза из дужничких хартија од вредности након рока доспећа, новчаним трансакцијама ван система Централног регистра или правним пословима подобним за престанак дуга.

(На пример, код процене ризика трансакције треба поћи од одговора на следећа питања: Шта је предмет трансакције? Да ли је трговина акција на берзи или ван берзе? Да ли је стицање акција кроз понуду за преузимање? Да ли се ради о ФОП трансакцијама (поклон, наследство, судска решења)? Да ли је трансакција необично висока узимајући у обзир дотадашње трансакције странке?

Примери из праксе:

- *Ималац акција даје акције у залогу на име краткорочног зајма који се исплаћује у готовини – нелегално стеченим новцем. Залога се евидентира у Централном регистру хартија од вредности. Након протекла рока за враћање зајма и активирања залог, зајмодавац добија свој новац након продаје акција на берзи или, ако то није могуће, постаје власник акција. На тај начин је обезбедио легално порекло новца у вредности тако стечених акција.*
- *Отуђење акција акционара у виду давања акција као поклон директорима предузећа без званичне надокнаде, иако се у пракси врше исплате новца „на руке“.*
- *Странка улаже значајне суме новца у куповину хартија од вредности и продаје их без обзира што цена истих расте и тражи да се трансакција заврши што пре.*
- *Странка има сложену власничку структуру у односу на делатност коју обавља, такође има сумње да се ради о фиктивним трансакцијама, као и да странка остварује значајне приливе од оф-шор компанија, за које је тешко идентификовати власничку структуру.)*

Ризик услуга

Посебно је важно сагледати ризике производа или услуга а нарочиту пажњу поклонити ризицима од прања новца и финансирања тероризма који би се могли појавити код примене нових технологија.

Ризик услуга и нових производа односи се на следеће услуге:

- Услуге које су нове на тржишту и морају се посебно пратити ради утврђивања стварног степена ризика;
- Пружање оних врста услуга за које је запослени у обвезнику на основу свог искуства проценио да носе висок степен ризика;
- Нови иновативни производи или услуге које обвезник не пружа непосредно, већ се за њихово пружање користе различити посредници или други канали код обвезника.

Обвезник, осим претходно наведених критеријума, при одређивању степена ризичности поједине странке, пословног односа, услуга или трансакције, зависно од специфичности пословања обухвата и друге врсте ризика односно друге критеријуме, као што су: величина, структура и делатност обвезника, укључујући и обим, структуру и сложеност послова које обвезник обавља на тржишту; статусна и

власничка структура странке; присутност странке, односно ако странка није физички присутна при закључењу пословног односа или спровођењу трансакције; друге информације које показују да странка, пословни однос, услуга или трансакција могу бити више ризични.

Да би извршио процену ризика обвезник треба да опише све производе, услуге, уговорне односе које заснива и да процени вероватноћу да ће странке злоупотребити тај нпр. производ/услугу за прање новца, финансирање тероризма и ШОМУ, као и да процени и утицај односно дејство такве појаве на сличан начин на који процењује и ризик странке, горе описан.

5.3.3.2 Разумевање ризика – анализа

Фаза анализе је кључна за процену ризика. Из фазе идентификовања и описа, прелази се у фазу разумевања ризика, зато је анализа суштински део саме процене ризика.

Након идентификовања свих фактора, спољних и унутрашњих и врста ризика, приступа се одређивању тежине фактора или процени ризика, сваког фактора, од прања новца и финансирања тероризма. За сваки фактор појединачно одређује се ризичност у односу на остале факторе ризика и самим тим одређује се њихов утицај на укупна ризик обвезника.

У овој фази осим почетне листе ризика – интерне листе, треба укључити и екстерне факторе – факторе окружења, политичке и економске околности државе, које утичу на рад обвезника. Поред тога, треба узети у обзир и законску регулативу, доступност јавно објављених података, искуства обвезника у ранијем периоду као и искуства која су препозната на нивоу самог сектора, као и у националној процени ризика.

Након сагледавања свих релевантних фактора, обвезник доноси закључак о нивоима ризика. Обвезници могу користити матрицу ризика као метод за процену ризика. Основни циљ израде матрице ризика је примена принципа заснованог на процени ризика у рангирању обвезника по изложености ризику од прања новца и финансирања тероризма. На основу података и информација из анализе ризика, исти се уносе у матрицу ризика, те се као финални резултат утврђује степен ризика од прања новца и финансирања тероризма, коме је изложен обвезник.

Матрица ризика представља табеларни приказ свих података који се односе на различите врсте ризика, разврстаног према активностима обвезника, на структурни и инхерентни ризик, те приказа делотворности управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма, од стране обвезника, тренд утврђеног ризика у односу на претходно посматрани период.

Резултат израде и коришћења матрице ризика је оцена нето ризичног профила обвезника. Матрица ризика је средство, у примени приступа заснованом на процени ризика пословања обвезника, а обвезник мора размотрити и друге информације и податке у поступку процене ризика свога пословања, (на пример, претходно донете мере од стране надзорних органа, извештај овлашћеног ревизора, информације са берзе и др.).

(На пример, обвезник може ниво ризика изразити нумерички, али при томе мора тачно описати како је дошло до изражавања одређеног ризика кроз нумерички показатељ или, ниво ризика може изразити описно узимајући у обзир категорију ризика и вероватноћу ризичности. Исто тако, последице се, могу изразити као значајне, мале, безначајне или од изузетног значаја. На самом обвезнику је да одлучи како ће изразити процењени ризик, да ли описно или нумерички и коју матрицу ће при томе користити).

Када класификује ризике, обвезник може, узимајући у обзир сопствене специфичности, такође да дефинише додатне нивое ризика од прања новца и финансирања тероризма. Матрица ризика није непроменљива, она се мења у складу с променом околности самог обвезника.

Да би се утврдила изложеност обвезника ризику од прања новца и финансирања тероризма, обвезник мора да зна сваки сегмент пословања у домену где се претња од прања новца или финансирања тероризма може појавити, тј. мора да процени рањивост у односу на претњу. Потребно је да се ризици идентификују на свим нивоима управљања, од оперативног нивоа до највишег руководства и да у тај процес буду укључени сви запослени код обвезника. Сама величина и сложеност пословања обвезника има важну улогу за одређивање рањивости обвезника.

Обвезници процењују изложеност ризику од прања новца и финансирања тероризма, тј. вероватноћу негативног утицаја који произилази из ризика, као и утицај ризика на циљеве пословања.

Анализа и процена ризика се врши са циљем да се утврди вероватноћа да ће доћи до прања новца и финансирања тероризма. Зато је ризике са којима се обвезник суочава потребно анализирати са становишта одређивања вероватноће да ће наступити одређена појава и процене негативних ефеката, који би у том случају могли настати. Обвезник мора водити рачуна о томе да препознавање и анализа ризика буду адекватно образложени и документовани како би их могла предочити као основу за своју пословну политику на плану прања новца и финансирања тероризма и одговарајућих процедура, као и да би могла доставити информације о процени ризика надлежним надзорним органима.

5.3.3.3. Евалуација и управљање ризицима

Евалуација и управљање ризицима подразумева сврсисходну употребу резултата до којих се дошло у анализи ризика. На основу добијених резултата, дефинишу се приоритети деловања *(на пример, који ризици су процењени као веома значајни и које активности за ублажавање ризика не треба одлагати и слично).*

Разумевање и одлучност управе ЦРХОВ је неопходна у процесу развоја и имплементације оквира за управљање ризиком од спречавања прања новца и финансирања тероризма у пословању ЦРХОВ. Управа треба да обезбеди да процеси ЦРХОВ буду добро координисани и да постоје одговарајуће мере за смањење ризика. Успешна примена и делотворно функционисање приступа заснованог на ризику

зависи од тога да ли су запослени обучени те да ли добро разумеју ризике од прања новца и финансирања тероризма својствене пословању ЦРХОВ.

У пословању ЦРХОВ треба установити ток информација у вези прања новца и финансирања тероризма тако да Управа у сваком тренутку добија адекватне информације како би:

- створила тачна слика о ризицима од прања новца и финансирања тероризма, укључујући и нове ризике којима је ЦРХОВ изложен кроз своје активности и појединачне пословне односе;
- проценила да ли су контроле ЦРХОВ адекватне и ефикасне;
- били информисани о изменама правног и регулаторног оквира и утицаја који они имају на пословање ЦРХОВ.

Које методе ће обвезник применити за умањење ризика на самом је обвезнику да одлучи. *(на пример: да ли ће се већа пажња поклонити одређеним трансакцијама, да ли се мора повећати ниво едукације код обвезника и друго).*

Природа и обим примењених система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма треба да буду сразмерни ризицима идентификованим путем процене ризика од прања новца и финансирања тероризма на нивоу ЦРХОВ, а он ће успоставити адекватне политике, процедуре и контроле за ублажавање ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Процена ризика од прања новца и тероризма на нивоу обвезника служи за усмеравање алокације ресурса за спровођење радњи и мера у вези спречавања прања новца и финансирања тероризма.

ЦРХОВ треба да процени ефикасност својих процедура и контрола за смањење ризика праћењем:

- способности да идентификује промене у профилу странке и промене у обиму и учесталости трансакције током његовог пословања;
- потенцијалне злоупотребе нових пословних процеса или производа, пракси и услуга у сврхе прања новца и финансирања тероризма;
- спровођења интерне и екстерне ревизије;
- успостављања равнотежу између употребе технолошки заснованих/аутоматизованих решења и мануелних/људских процеса у сврхе управљања ризиком од спречавања прања новца и финансирања тероризма;
- координације између овлашћеног лица, његовог заменика који су задужени за послове спречавања прања новца и финансирања тероризма и других организационих делова у ЦРХОВ;
- адекватности обуке која се пружа релевантним запосленима и подизање свести о питањима спречавања прања новца и финансирања тероризма;
- процеса извештавања управе о важним питања у вези са спречавања прања новца и финансирања тероризма;
- координације између ЦРХОВ и органа надлежних за спровођење закона;

- поступања трећих лица којима је ЦРХОВ поверио вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке.

Стално праћење пословних односа је основна карактеристика ефикасног система управљања ризиком од спречавање прања новца и финансирања тероризма. Континуирано праћење треба да се спроводи у односу на све пословне односе, али ЦРХОВ може прилагодити обим и дубину праћења странке у складу са профилем ризика од прања новца и финансирања тероризма. Адекватност система за праћење треба редовно преиспитивати ради ефикасности у ублажавању ризика у ЦРХОВ.

Нарочито је важно уочити промене у понашању странке, односно да странка изненада обавља честе и кумулативно велике преносе без икакве очигледне или видљиве економске или законске сврхе. *(На пример, чести преноси хартија од вредности истом примаоцу током кратког временског периода, вишеструки преноси хартија од вредности тако да износ сваког преноса није значајан, али је укупан износ јесте.)*

Тамо где постоје индиције да су ризици повећани код постојећих рачуна, ЦРХОВ треба да затражи додатне информације и изврши преглед профила ризика странке како би утврдио да ли је потребно спровести додатне мере.

Кључни део сталног праћења укључује прибављање и ажурирање података о странкама, како би ЦРХОВ могао да идентификује промене у профилу ризика странке.

У одређивању шта би представљало сумњив, сложен, необично велики или необичан образац преноса хартија од вредности, ЦРХОВ би требало да користи Препоруке усвојене од стране Управе за спречавање прања новца које имају за циљ да олакшају обвезницима идентификовање, обраду, евентуално спречавање извршења и пријаву трансакција и активности које могу бити повезане са прањем новца и финансирањем тероризма.

(ЦРХОВ треба да обрати пажњу на карактеристике преноса, као што су: промети на рачунима странке; документацију која прати одређене пословне активности; учесталости трансакција и њихову евентуалну повезаност; препознавање и комбинацију више индикатора за препознавање сумњивих трансакција; информације добијене и јавно доступних база података и сл.)

Процеси и системи које користи ЦРХОВ треба да обезбеде релевантним организационим деловима правовремене информације потребне за идентификацију, анализу и ефикасан мониторинг рачуна.

У процесу праћења ЦРХОВ треба да успостави адекватан контролу повезаних корисничких рачуна, како би боље разумео ризике повезане са таквим групама странака, идентификовао потенцијалне ризике од прања новца и финансирања тероризма и пријавио сумњиве трансакције.

Параметри и сигнали које ЦРХОВ користи за идентификацију сумњивих преноса треба да буду правилно документовани и независно потврђени, као и да се редовно преиспитује њихова прикладност.

(Пример сумњивих трансакција могу бити преноси који немају економску логику на пр. када се хартије од вредности продају одмах након преноса на рачун а ради о великој вредности, без логичног објашњења за такав пренос; велика количина хартија од вредности пребачена на рачун а није у складу са уобичајеном активношћу власника рачуна; велики трансфери између кастоди рачуна; велики износ преноса хартија од вредности са рачуна једног власника рачуна на другог власника рачуна без плаћања....).

Идентификација сумњивих преноса требало би да подстакне даље истраживање и прибављање додатних информација *(на пр. о извору средстава)*.

ЦРХОВ треба да документује све преносе који су идентификовани као потенцијално сумњиви и на које је скренута пажња у оквиру функције која се бави спречавањем прања новца и финансирања тероризма, без обзира да ли је у конкретном случају пријављена сумњива трансакција.

На високи ризик је потребно реаговати без одлагања, на средњи ризик што је пре могуће, а ниже ризике треба пратити.

У вези поступка праћења ЦРХОВ треба да успостави политике, процедуре и контроле које јасно утврђују:

- изворе информација у вези прања новца и финансирања тероризма које ЦРХОВ користи за праћење (укључујући комерцијалне базе података које се користе за идентификацију негативних информација о појединцима и правним лицима, информације из других извора као што су надзорна тела и други органи и институције);
- улоге и одговорности релевантних запослених који су укључени поступак праћења;
- учесталост ажурирања политика и процедура;
- учесталост периодичних праћења.

Процена ризика садржи све мера које треба предузети и редослед и приоритет спровођења тих мера. Оне морају бити разматране приликом планирања пословних активности обвезника и потребних средстава за наредну пословну годину *(на пример, колико је потребно издвојити средстава за обуку наредне године, јер је уочено да код већине запослених који би требало да поседују одређена знања о прању новца, односно финансирању тероризма не постоји разумевање, нити адекватан ниво знања, или да је потребно повећати сарадњу између одређених организационих јединица и на који начин ће се унапредити та сарадња)*.

Циљ мера јесте да се спречи да код обвезника дођу средства из криминала или новац који је намењен да се искористи за подршку тероризма. Мерама за ублажавање ризика треба омогућити да се код обвезника на време препознају одређена понашања која могу указати на ове појаве што ће довести и до благовремене пријаве сумњивих активности.

Од посебног значаја је развој етичке културе пословања и етичко понашање. Етичко понашање представља професионалну и индивидуалну одговорност запослених, за одлуке које доносе и кораке које предузимају приликом обављања делатности.

VI ТИПОЛОГИЈЕ ПРАЊА НОВЦА НА ТРЖИШТУ КАПИТАЛА

6.1. Тржиште капитала Републике Србије, иако мало и недовољно развијено, може бити подложно ризицима од прања новца и финансирања тероризма. Домаће тржиште капитала у основи карактерише мали број доступних, атрактивних финансијских инструмената, потенцијални системски и несистемски ризици и још увек непостојање адекватног финансијског знања у широј популацији.

Међутим, постоје различите могућности инвестирања на тржишту капитала а тиме и могућност пласирања незаконито стеченог капитала у легалне токове. Типичне шеме прања новца које се односе на тржиште капитала, често укључују читав низ трансакција које не одговарају профилу инвеститора и не обављају се са намером да пруже поврат улагања (економски неоправдане трансакције). За разлику од других сектора, ризици се углавном не односе на фазу улагања новца, већ на фазе раслојавања и интеграције.

У том смислу ЦРХОВ представља важан део инфраструктуре тржишта Републике Србије. Ово нарочито имајући у виду послове које ЦРХОВ обавља посебно послове клиринга и салдирања, као и чувања хартија од вредности.

6.2. Странке са којима ЦРХОВ успоставља пословни однос а који су истовремено обвезници Закона представљају прву линију одбране од прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ. Оне приликом обављања своје делатности врше идентификацију, процену и контролу ризика од прања новца и финансирања тероризма. Ова **прва линија одбране** је важна у целокупном процесу, нарочито имајући у виду да су ове странке под режимом дозволе и под сталном контролом од стране надлежних органа (Комисија за хартије од вредности и Народна банка Србије). Као обвезници закона дужни су да испуне све захтеве у вези примене прописа које се односе на спречавање прања новца и финансирање тероризма (усвоје и примењују акта, процедуре, програме, обезбеде овлашћена лица, врше обуке, воде прописане евиденције и сл.)

Друга линија одбране се налази у ЦРХОВ у коме лице овлашћено за спровођење радњи и мера за спречавање прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: овлашћено лице), односно његов заменик, и организационе јединице у чијем делокругу рада су усклађеност пословања, управљање ризицима и информационе технологије идентификују и прате ризике од прања новца и финансирања тероризма у складу са поделом утврђеном интерним актом ЦРХОВ.

Организациони део који се бави функцијом усклађености пословања и/или овлашћено лице континуирано прати/е испуњавање свих обавеза ЦРХОВ у вези Закона. То подразумева и тестирање система кроз анализу узорака. Обавеза овлашћеног лица је да упозори више руководство ЦРХОВ ако утврди да се на адекватан начин не приступа ризицима и претњама од прања новца и финансирања тероризма. Остале пратеће функције као што су организациони јединице у чијем су делокругу рада

послови клиринга и салдирања, отварања и одржавања рачуна хартија од вредности, управљање људским ресурсима и информационе технологије, такође имају важну улогу у ублажавању ризика од прања новца и финансирања тероризма са којима се ЦРХОВ суочава.

Трећа линија одбране је унутрашња ревизија ЦРХОВ, као значајна функција за управљање информационом безбедношћу, проценом ризика пословних процеса као и активности у вези са заштитом средстава и података. Унутрашња ревизија има важну улогу у независној процени оквира и контрола за управљање ризиком од прања новца и финансирања тероризма, кроз независну периодичну процену, чију динамику и обим прописује ЦРХОВ интерним актом. Овај акт нарочито треба да предвиди контролу следећих области:

- адекватност политика и процедура у вези са спречавањем прања новца и финансирањем тероризма у идентификовању ризика као и усклађености са законима и прописима донетим на основу закона;
- ефикасност запослених у примени политика и процедура;
- ефикасност надзора усклађености и контроле квалитета укључујући параметре и критеријуме за обавештења о трансакцијама;
- делотворност обука релевантних запослених и друго.

Када говоримо о раније препознатим сумњивим активности на тржишту капитала требало би обратити пажњу на следеће ситуације:

- куповина акција од стране овлашћених лица (адвокати) од акционара за готовину и провлачење акција кроз берзу у корист давалаца овлашћења (стварних инвеститора) – прекњижавање ХОВ у ЦРХОВ;
- давање акција у залог за краткорочне позајмице исплаћене у готовини, а потом „провлачење“ кроз берзу и куповина истих у блок трговању (прекњижавање у корист давалаца позајмице);
- отуђења акција акционара у виду давања акција као поклон директорима „спасиоцима“ предузећа без надокнаде, иако се у стварности врше исплате новца на руке акционарима;
- ФОП трансакције нарочито примамљиве за „пераче“ новца јесу поклони ХОВ, залог и уноси акција АД ради оснивања нових привредних друштава (ДОО) у циљу касније продаје истих акција (улог у ДОО) без неких чврстих пословних разлога;
- куповина и продаја високо котираних акција од стране врло младих инвеститора у кратком периоду, а у великим износима;
- куповина и продаја високо котираних акција од стране физичких лица која често и брзо мењају банке за отварање наменских рачуна на које полагају готовину за куповину ХОВ, а потом се брзо повлаче са тржишта;
- инвеститори - оф-шор компаније са непознатом или сложеном власничком структуром и капиталом који учествују у преузимању домаћих друштава купујући контролни пакет акција;

- „параван лица“ – куповина контролног пакета акција од стране несолвентних инвеститора у корист других физичких лица – стварних инвеститора са криминалним досијеима;
- куповина ХОВ и формирање портфела од стране особа која се гоне за разна кривична дела из области привредног и организованог криминала.

Уколико инвеститори обављају своје активности преко кастоди рачуна (где се директно не види ко је власник рачуна), ако се налози за трговање дају електронски, посредством више брокерских кућа, ако се користе новчани рачуни отворени код више банака, те ако су учесници у трговању високоризични клијенти, и ако привредно друштво у које су унете акције (д.о.о.) има везе са оф-шор дестинацијама, наведени модел понашања, у великој мери усложњава све околности и знатно отежава утврђивање свих елемената сумњиве и спорне трансакције. У наведеном примеру су приказане све три фазе поступка прања новца (улагање, раслојавање и интегрисање) али и фаза самог стварања незаконито стечених средстава.

6.3. На основу изнетог треба указати на **специфичне типологије које се могу појавити у пословању ЦРХОВ** су следеће:

6.3.1. Непознато порекло новца на наменским рачунима

Више физичких лица има отворене рачуне код банке те у готовини полаже новац непознатог порекла на наменске рачуне ради испостављања налога за трговање. Ова лица купују већу количину хартија од вредности које у кратком временском периоду продају, те новчана средстава подижу и њима даље располажу.

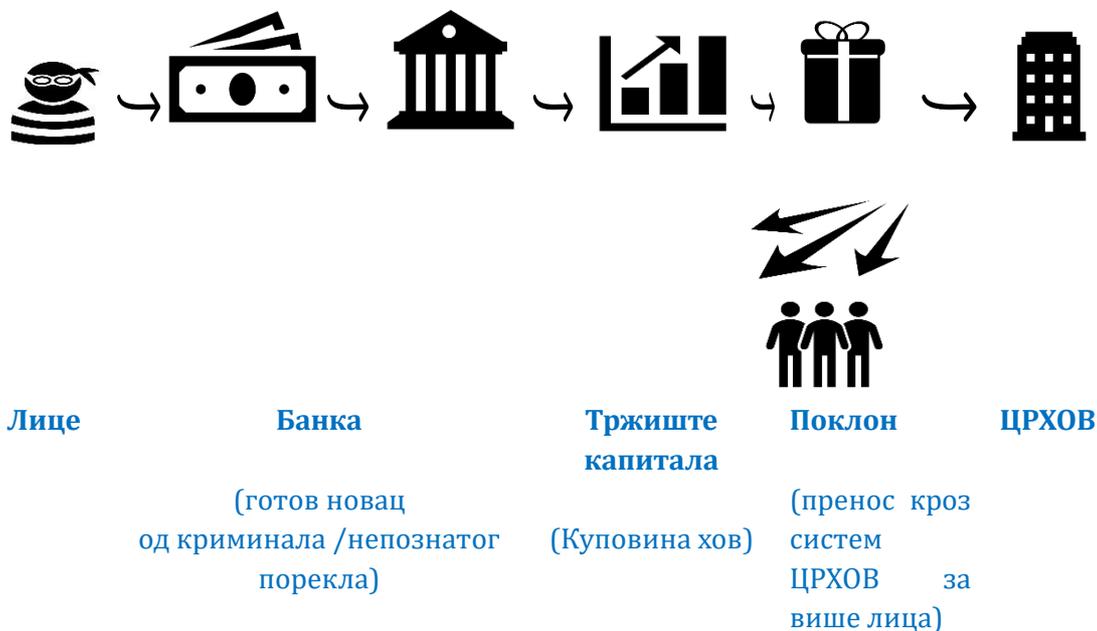

6.3.2. *Прекњижавање ХОВ у виду поклона, када се ХОВ поклањају несродним лицима*
 ХОВ поклонодавца се путем закљученог уговора о поклону са лицем који му није сродник (а често је у питању руководицац), прекњижавају наизглед без накнаде, а заправо поклонопримац ове акције плаћа у готовом новцу.

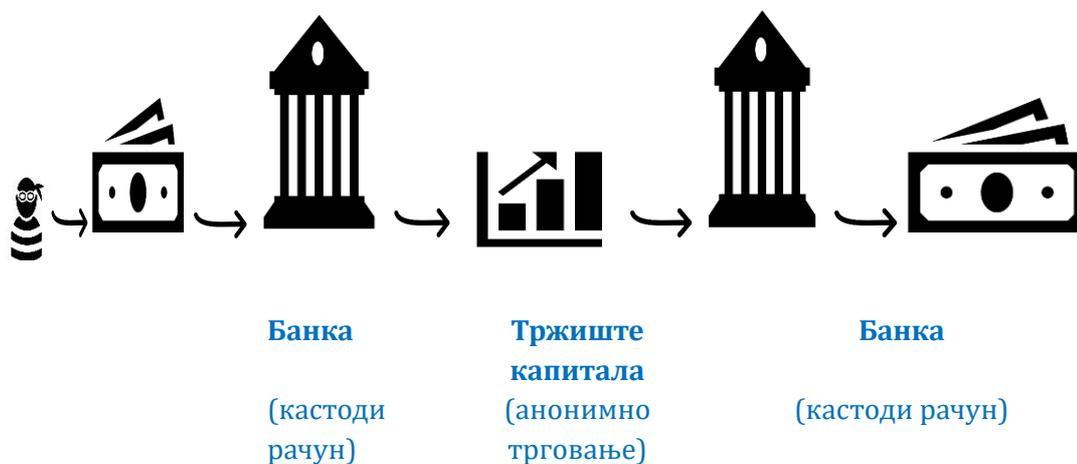
6.3.3. *Прекњижавање новостчених хартија путем поклона*

Лице (физичко или правно) стиче куповином хартије од вредности а онда их путем поклона или другог преноса без накнаде преноси на трећа лица.

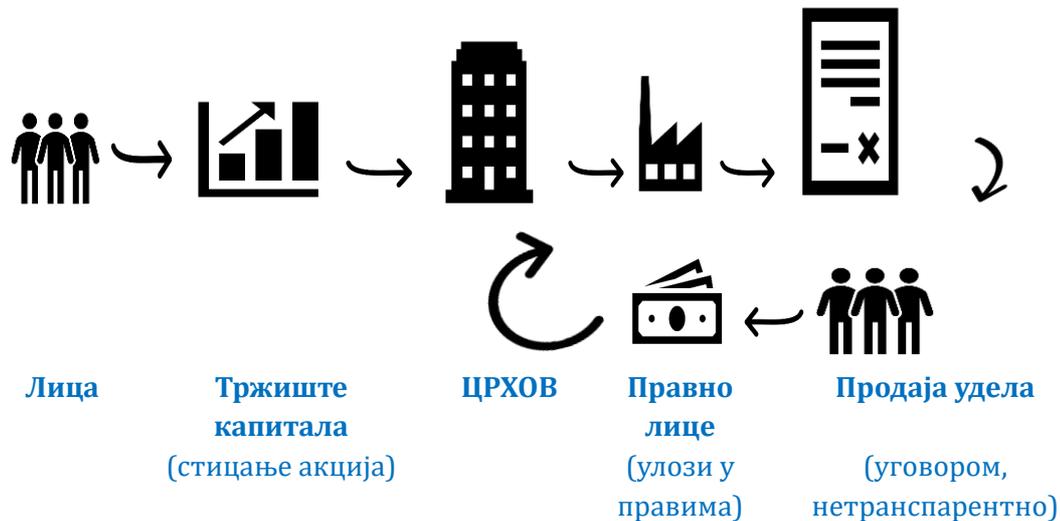
6.3.4. *Трговање ХОВ преко кастоди рачуна за које је тешко утврдити стварног клијента, а поготово се то односи на клијенте који користе иностране кастоди банаке и рачуне*

Лице покушава да прикрије своје активности коришћењем кастоди рачуна, где нема транспарентности лица које учествује у трансакцијама, посебно уколико користи кастоди кастодија.

6.3.5. Акције као оснивачки улог

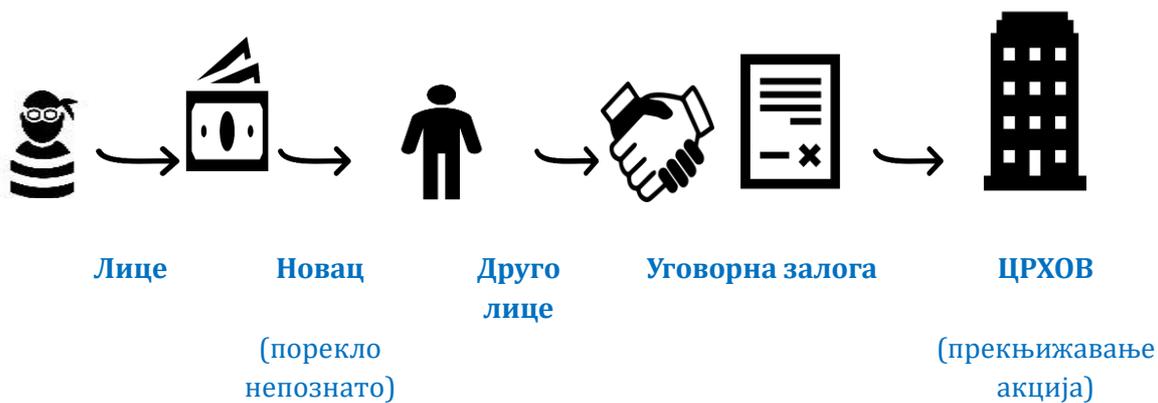
Унос акција као оснивачки улог у правима у новорегистрованом правном лицу и потом брза продаја удела, а кроз њих и акција, правним или физичким лицима, за које постоји сумња да се баве незаконитим пословним активностима.

„опран“ новац се враћа у правно лице

6.3.6. Уговорна залога

Прекњижавање акција које су биле предмет уговорне залоге по основу одобрених краткорочних готовинских позајмица, а за које је тешко утврдити порекло новца.

VII РАДЊЕ И МЕРЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ И ОТКРИВАЊЕ ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

7.1. Радње и мере за спречавање и откривање прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ који обвезници спроводе пре, у току и након вршења трансакције или успостављања пословног односа, су следеће:

1. познавање странке и праћење њеног пословања
2. достављање информација, података и документације Управи;
3. одређивање лица задуженог за извршавање обавеза из Закона (овлашћено лице) и његовог заменика, као и обезбеђивање услова за њихов рад;
4. редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених;
5. обезбеђивање редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из Закона, као и интерне ревизије ако је то у складу са обимом и природом пословања обвезника;
6. израду списка показатеља (индикатора) за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма;
7. вођење евиденција, заштиту и чување података из тих евиденција;
8. спровођење мера из Закона у пословним јединицама и подређеним друштвима правног лица у већинском власништву обвезника у земљи и у страним државама;
9. извршавање других радњи и мера на основу Закона.

Важно напоменути да је обвезник дужан да све предузете кораке у смислу спровођења одредаба закона, подзаконског акта, смерница, својих интерних аката документује, тако да у сваком тренутку може да у поступку надзора докаже ко је и када вршио поједине радње (које лице и када је извршило увид у документ, регистар, претрагу комерцијалних или других база података, и друго)

7.2. Познавање странке и праћење њеног пословања

Сврха спровођења мера познавања и праћења странке је да се на веродостојан начин утврди и потврди стварни идентитет странке и обухвата следеће активности: утврђивање и проверу идентитета странке, утврђивање стварног власника странке и провера његовог идентитета, прибављање и процена информације о сврси и намени пословног односа или трансакције, прибављање и процена веродостојности информација о пореклу имовине која је предмет пословног односа или трансакције, праћење пословања и проверавање усклађености активности странке са природом пословног односа и уобичајеним обимом и врстом пословања.

Прописане радње и мере обвезник је дужан да примењује и у току трајања пословног односа у складу са процењеним ризиком странке и промењеним околностима у вези са странком.

Забрањено је успостављање пословног односа или извршење трансакције у случају када идентитет странке није могуће утврдити, или када обвезник основано посумња у истинитост или веродостојност података, односно документације, којима странка потврђује свој идентитет, те у ситуацији када странка није спремна или не показује спремност за сарадњу са обвезником при утврђивању података које обвезник захтева у оквиру анализе странке. Обвезник у таквом случају пословни однос не сме склопити, а већ постојећи пословни однос или трансакцију мора прекинути и о томе обавестити Управу.

У случају када идентитет странке није могуће утврдити или проверити, када није могуће утврдити стварног власника странке, када није могуће прибавити информације о сврси и намени пословног односа или трансакције и друге податке у складу са Законом, обвезник је дужан одбити успостављање пословног односа, односно одбити учешће у закључивању трансакције и има обавезу да прекине све постојеће пословне односе са том странком (члан 7. Закона).

Такође у случају да приликом спровођења радњи и мера из чл. 7. Закона странка посумња да обвезник спроводи радње и мере ради достављања Управи, обвезник је дужан да обустави предузимање наведених радњи и мера и да о томе састави службену белешку у писменој форми коју доставља Управи.

7.2.1 Утврђивање и провера идентитета странке

Поступак утврђивања и провере идентитета странке у зависности од врсте странке као и законске обавезе обвезника приликом спровођења овог поступка детаљно су прописани у одредбама чл.17. до 23. Закона.

Приликом утврђивања и провере идентитета странке, обвезник прописане податке прибавља непосредним увидом у оригинал, оверену копију документације из регистра надлежног органа или непосредним увидом у одговарајући регистар, о чему прибавља и чува копију докумената у папирној форми или као дигитализовани документ.

Ради документовања спроведених радњи обвезник на копије докумената ставља датум, време и лично име лица које је вршило идентификацију.

Копија документа у електронском облику садржи квалификовани електронски печат, односно квалификовани електронски потпис, у складу са законом којим се уређује електронски потпис, са придруженим временским жигом.

Копије прибављене документације обвезник чува у папирном или електронском облику у складу са законом.

Када је у питању утврђивање идентитета законског заступника странке, податке прибавља увидом у лични документ и прибавља копију тог документа односно његов прочитани извод.

Обвезник може да утврди и провери идентитет странке односно њеног законског заступника и на основу квалификованог електронског сертификата странке под условима прописаним Законом, о чему је дужан да обавести Управу и Комисију.

Идентитет странке односно законског заступника могуће је, према одредбама Закона, утврдити и коришћењем средстава електронске комуникације и без обавезног физичког присуства лица чија се идентификација врши код обавезника. У случају видео-идентификације потребно је да обвезник прибави документ о престанку на видео-идентификацију као и сам видео-звучни запис.

Идентитет странке се утврђује из докумената, података или информација прибављених из поузданих и веродостојних извора, као и прибављањем писмених изјава од странке. Наиме, уколико посумња у истинитост прибављених података обвезник о томе прибавља писмену изјаву странке, Такође, уколико податке који недостају из објективних разлога није могуће утврдити на прописан начин, подаци се утврђују на основу писмене изјаве странке.

7.2.2. Утврђивање стварног власника странке

Обвезник је дужан да утврди идентитет стварног власника странке и прописане податке прибави увидом у оригинал или оверену копију документације из регистра који води надлежни орган државе седишта странке, која не сме бити старија од шест месеци од дана издавања. Подаци се могу прибавити и непосредним увидом у званични јавни регистар, када је обвезник дужан да обезбеди копију извода из тог регистра.

На копији документа у папирном облику уписују се датум, време и лично име лица које је извршило увид у тај документ. Копија документа у електронском облику садржи квалификовани електронски печат, односно квалификовани електронски потпис, у складу са законом којим се уређује електронски потпис, са придруженим временским жигом. Копије прибављене документације обвезник чува у папирном или електронском облику у складу са законом.

Ако из званичног јавног регистра, односно регистра који води надлежни орган државе седишта, није могуће прибавити све податке о стварном власнику странке, обвезник је дужан да податке који недостају прибави из оригиналног документа или оверене копије документа или друге пословне документације, коју му доставља заступник, прокуриста или пуномоћник странке, а податке које из објективних разлога није могуће прибавити на претходно наведене начине, обвезник може прибавити и увидом у комерцијалне или друге доступне базе и изворе података или из писмене изјаве заступника, прокуристе или пуномоћника и стварног власника странке. У поступку утврђивања идентитета стварног власника, обвезник може да прибави копију личног документа стварног власника странке, односно очитани извод тог документа.

Обвезник је дужан да предузме разумне мере да провери идентитет стварног власника странке, тако да у сваком тренутку зна власничку и управљачку структуру странке и да зна ко су стварни власници странке.

У случају да након свих радњи прописаних законом није у могућности да утврди стварног власника, дужан је да утврди идентитет једног или више физичких лица која обављају функцију највишег руководства у странци.

Обвезник је дужан да документацијом потврди све радње и мере предузете у вези утврђивања стварног власника странке.

Обавеза утврђивања стварног власника странке укључује и физичко лице. Приликом утврђивања стварног власника странке, обвезници могу користити Смернице за утврђивање стварног власника странке и смернице за евидентирање стварног власника регистрованог субјекта у централној евиденцији, које су објављене на сајту Управе <http://www.apml.gov.rs>

У складу са Законом сам обвезник утврђује идентитет стварног власника странке на основу прибављене документације и изјава законског заступника странке.

Обвезник је дужан да при утврђивању стварног власника странке прибави податке о стварном власнику из Централне евиденције стварних власника и упореди те податке са подацима које је прибавио применом радњи и мера, а ако утврди да се подаци о стварном власнику странке разликују од података који су евидентирани у постојећој Централној евиденцији стварних власника или да ти подаци нису евидентирани у тој евиденцији, дужан је да без одлагања обавести Комисију, која на својој интернет страници објављује податке о правним субјектима код којих је утврђена неусаглашеност података. Када се усагласе подаци и када обвезник, поступајући са пажњом доброг стручњака, утврди да су подаци у Централној евиденцији тачни и ажурни, о томе обавештава Комисију која ажурира објављени списак о неусаглашености података.

Обавеза обавештавања Комисије ће важити до почетка примене Закона о централној евиденцији стварних власника (“Сл. гласник РС”, бр. 19/2025). Од тог тренутка обвезник ће имати обавезу да у случају утврди да се подаци разликују или да ти подаци нису евидентирани да без одлагања обавести странку и преко интернет странице (портала) у Централну евиденцију код Регистрованог субјекта, траста односно правног односа сличног трасту за које постоји обавеза евидентирања стварних власника, упише напомену о утврђеној несагласности и учита документе на основу којих је утврдио ту разлику.

7.2.3 Прибављање и процена информација о сврси и намени пословног односа или трансакције

Као једну од активности у вези познавања и праћења странке обвезник је дужан да прибави и процени информације о сврси и намени пословног односа или трансакције странке.

Сврха и намена пословних односа између странке и ЦРХОВ дефинише се уговором о чланству.

ЦРХОВ треба да настоји да унапред разуме очекивану активност странке и континуирано прати пословни однос и износ трансакција у зависности од сложености пословања странке.

7.2.4. Прибављање и процена веродостојности података и информација о пореклу имовине

Обвезник је такође дужан да прикупи и процени податке и информације о пореклу имовине која је или која ће бити предмет пословног односа, или трансакције, када пословни однос није успостављен, и процени веродостојност прикупљених информација, ако у складу са анализом ризика, утврди да у вези са странком постоји висок ризик од прања новца, финансирања тероризма ШОМУ.

Обвезник прикупља податке и информације о пореклу имовине од странке и предузимајући разумне мере додатно их проверава кроз расположиве изворе информација (*на пример: захтеваће извод са новчанмог рачуна банке, уговор о продаји, решење о наслеђивању и друго*).

7.2.5. Праћење пословних активности странке

Редовно праћење пословних активности странке је кључно за утврђивање ефикасности спровођења прописаних мера у оквиру откривања и спречавања прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ. Сврха праћења пословних активности странке је утврђивање законитости пословања странке и провера усклађености пословања странке с предвиђеном природом и наменом пословног односа, које је странка склопила код обвезника, односно са њеним уобичајеним обимом пословања.

Праћење пословних активности странке се врши у обиму и учесталости која одговара утврђеном степену ризика.

За праћење и проверавање усклађености пословања странке са предвиђеном природом и сврхом пословног односа, које је странка закључила код обвезника, користе се следеће мере:

- анализа података о куповини и/или продаји хартија од вредности и других финансијских инструмента односно других трансакција за одређено раздобље са намером утврђивања да ли су, у вези с одређеном куповином или продајом хартија од вредности/финансијских инструмента или другом трансакцијом, присутне околности које указују на сумњу од прање новца, финансирање тероризма и ШОМУ (*нпр. да ли се трансакције обављају у мањим износима од оних за које је прописано да представљају сумњиве трансакције, у краћем временском периоду*). Одлука о сумњивости заснива се на критеријумима сумњивости, одређених у Листи индикатора за препознавање странке и трансакција код којих постоје разлози за сумњу на прање новца, односно листи индикатора за препознавање странке и трансакција код којих постоје разлози за сумњу на финансирање тероризма,
- ажурирање претходне оцене ризичности странке односно припрема нове оцене ризичности странке.

За праћење и проверу сагласности пословања странке са њеним уобичајеним обимом пословања, у обзир се узима следеће:

- праћење вредности куповине или продаје хартија од вредности/финансијских инструмента, односно других трансакција изнад одређеног износа – обвезник ће сам

одредити својим интерним актом типове трансакција хартијама од вредности које ће пратити, као и износе – лимите за сваки тип изнад којих ће пратити те трансакције, зависно од процене ризика, с тим да обвезник може да за појединачну странку одреди другачије износе – лимите уколико категорија ризичности странке то захтева (на пример: *за спровођење ове мере обвезник може успоставити одговарајућу подршку информационог система*).

За праћење и ажурирање, односно периодичну проверу прикупљених докумената и података о странци, обвезник предузима следеће радње:

- поновна годишња анализа странке, сагласно томе и предузима се један од облика мера познавања и праћења странке сагласно члану 34. Закона,
- поновна анализа странке, када постоји сумња о веродостојности претходно добијених података о странци или стварном власнику странке (ако је странка правно лице),
- провера податка о странци или њеном законском заступнику у јавном регистру,
- проверу добијених података непосредно код странке или њеног законског заступника или пуномоћника,
- провере пописа лица, држава и других субјеката, за које су на снази мере Уједињених нација, Европске уније или друге релевантне институције.

Обим и интензитет праћења пословних активности странке зависе од оцене ризичности одређене странке, односно њеног сврставања у одређену категорију ризичности. Примерен обим праћења пословних активности одређене странке подразумева прописане мере праћења пословних активности странке, континуирано у оквиру услуга и трансакција, које обвезник врши за клијента.

У својим интерним актима, обвезник се може, у складу са својом политиком управљања ризицима од прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ, одлучити за чешће праћење пословних активности одређене врсте странака и донети додатни обим мера уз чију помоћ ће пратити пословне активности странке и утврђивати законитост њеног пословања.

7.2.6. Поверавање вршења појединих радњи и мера познавања и праћења странке трећем лицу

Код успостављања пословног односа обвезник може, под условима утврђеним чланом 30. Закона, трећем лицу поверити вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке.

Чак и када је треће лице уместо обвезника прибавило податке и документацију, обвезник и даље сноси одговорност за извршене радње и мере познавања и праћења странке.

Обвезник не сме да прихвати вршење појединих радњи и мера познавања и праћења

странке преко трећег лица ако је то лице утврдило и проверило идентитет странке без њеног присуства, ако је странка оф-шор правно лице или анонимно друштво.

Осим тога обвезник не сме да повери вршење појединих радњи и мера познавања и праћења странке трећем лицу из државе која има стратешке недостатке у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма, ако је треће лице оф-шор правно лице или квази банка.

У случају да обвезник посумња у веродостојност извршених радњи и мера познавања и праћења странке које је спровело треће лице, или у истинитост прибављених података и документације о странци, дужан је да предузме додатне мере за отклањање разлога за сумњу у веродостојност документације.

Обвезник не сме успоставити пословни однос: ако је радње и мере познавања и праћења странке извршило лице које не испуњава услове из члана 30. став 2. Закона; ако је треће лице утврдило и проверило идентитет странке без њеног присуства; ако му треће лице није претходно доставило неопходне податке за успостављање пословног односа или копије исправа и друге документације о странци; ако је посумњао у веродостојност извршене радње и мере познавања и праћења странке или истинитост прибављених података и документације о странци, а предузетим додатним мерама није отклоњена сумња.

Закон полази од основне претпоставке да одређене странке, пословни односи, производи или трансакције представљају веће, а други мање ризике од злоупотребе прања новца или финансирања тероризма. Закон за одређене случајеве захтева посебно строге поступке за познавање и проверу странака или омогућава поједностављене мере за проверавање странака. Закон уводи, осим редовне-опште анализе странке, још два различита начина анализе странке, и то: појачану анализу за странке за које постоји велики ризик за прање новца и финансирање тероризма и поједностављену анализу странке, која је допуштена у случају када постоји незнатни ризик за прање новца и финансирање тероризма.

7.3. Појачане радње и мере познавања и праћења странке

Обвезници морају у случају када су одређена странка, пословни однос, услуга или трансакција категорисани као високо ризични за прање новца или финансирање тероризма, поред општих, обавити и додатне, појачане радње и мере познавања и праћења странке.

Закон у члану 35. дефинише да појачане радње и мере познавања и праћења странке обвезник врши код успостављања коресподентског односа са банкама и другим сличним институцијама других држава, приликом примене нових технолошких достигнућа и нових услуга, код успостављања пословног односа или вршења трансакције са странком која је функционер, када странка није физички присутна при утврђивању и провери идентитета, када је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке оф-шор правно лице, код успостављања пословног

односа или вршења трансакције са странком из државе која има стратешке недостатке у систему спречавања прања новца и финансирања тероризма.

Поред наведеног, обвезник је дужан да изврши појачане радње и мере познавања и прање странке у случајевима када процени да због природе пословног односа, облика и начина вршења трансакције, пословног профила странке, односно других околности повезаних са странком постоји или би могао постојати висок степен ризика за прање новца или финансирање тероризма.

За наведене случајеве Закон је посебно одредио обим прање послова странке са посебном пажњом и применом додатних мера које обвезник мора предузети.

Обвезник је дужан да својим интерним актом дефинише које ће појачане радње и мере, и у ком обиму, примењивати у сваком конкретном случају.

7.3.1. Нова технолошка достигнућа и нове услуге

Обвезник је дужан да процени ризик од прања новца и финансирања тероризма у односу на нову услугу коју пружа у оквиру своје делатности, нову пословну праксу, као и начине пружања нове услуге, и то пре увођења нове услуге.

Обвезник је дужан да процени ризик од коришћења савремених технологија у пружању постојећих или нових услуга, као и да предузме додатне мере којима се управља и ублажавају ризици о прања новца и финансирања тероризма коришћењем нових технологија.

Развој нових технологија за пружање финансијских услуга брзо се мења и расте убрзаним темпом. ЦРХОВ мора пратити нова дешавања и процењивати ризике од прања новца и финансирања тероризма у вези са њима. Процена ЦРХОВ о ризицима у вези са новим производима, праксама и технологијама је одвојена од других ризика. На пример, у процени ризика ЦРХОВ треба да обрати пажњу на нове производе, праксе и технологије које се резултирају преносом хартија од вредности. Ове процене треба да одобри највише руководство.

7.3.2. Функционер

Обвезник је дужан да интерним актом утврди поступак по коме утврђује да ли је странка или стварни власник странке функционер.

Ако је странка или стварни власник странке функционер, члан уже породице функционера или ближи сарадник функционера, осим радњи и мера из члана 7. став 1. Закона, подразумева се спровођење додатних радњи и мера из члана 38. Закона.

Податак о томе да ли је конкретно лице функционер или не, у складу са интерним актом, обвезник прибавља из посебне потписане писмене изјаве коју странка испуни пре склапања пословног односа или извршења трансакције, увидом у јавне и друге, њему доступне податке. Податак о статусу функционера обвезник може проверити и код: Агенције за борбу против корупције, надлежних државних органа других држава, конзуларних представништава или амбасада страних држава у Републици Србији,

односно при Министарству спољних послова Републике Србије и других јавно доступних база података, као, на пример:

<http://www.acas.rs/acasPublic/funkcionerSearch.htm>.

Ако обвезник утврди да је странка или стварни власник странке постао функционер у току пословног односа, дужан је да примени све наведене радње и мере, а за наставак пословног односа са тим лицем мора се прибавити писмена сагласност члана највишег руководства.

7.3.3. Утврђивање и провера идентитета без физичког присуства странке

Обвезник је дужан применити појачане радње и мере познавања и праћења странке у случају да странка или њен законски заступник, при утврђивању или провери идентитета код склапања пословног односа, није физички присутан код обвезника.

Тако обвезник осим општих радњи и мера познавања и праћења странке (члан 7. Закона), предузима и неке од додатних мера прописане одредбом чл. 39. Закона.

Код склапања пословног односа без присуства странке, када је идентитет странке утврдило и проверило треће лице, обвезник мора користити мере којима утврђује да је треће лице којој је обвезник поверио анализу странке са посебном пажњом, утврдило и проверило идентитет странке у њеној присутности.

7.3.4.Оф-шор правно лице

Обвезник је дужан да утврди поступак по коме утврђује да ли је странка или правно лице које се јавља у власничкој структури странке оф-шор правно лице. Ако утврди да јесте, обвезник је дужан да, осим општих радњи и мера предузме додатне мере прописане одредбе из чл. 40. Закона.

Ако је странка правно лице са сложеном власничком структуром обвезник је дужан да о разлозима такве структуре прибави писмену изјаву од стварног власника странке или заступника странке, као и да размотри да ли постоји основ сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, те да о томе сачини службену белешку, коју чува у складу са законом.

7.3.5 Државе које не примењују међународне стандарде у области спречавања прања новца и финансирања тероризма

Обвезник је дужан да када успоставља пословни однос или врши трансакцију када пословни однос није успостављен, са странком из државе која има стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма, примени појачане радње и мере прописане одредбом чл. 41. Закона.

Обвезник је дужан да у свему поступа и у складу са мерама надлежних државних органа, који могу да утврде да је пословање са државом која има стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма нарочито ризично и могу забранити финансијским институцијама за чију су регистрацију надлежне да оснивају огранке и пословне јединице у тим државама; забранити оснивање огранака

и пословних јединица финансијских институција из тих држава у Републици Србији; ограничити финансијске трансакције и пословне односе са странкама из те државе; захтевати од финансијских институција да процене, измене, или кад је неопходно раскину пословне односе са финансијским институцијама из тих држава.

7.3.6 Друге високо ризичне странке

Појачане радње и мере познавања и праћења странке, обвезници могу употребити и у другим случајевима када обвезник процени да би могао постојати висок степен ризика за праће новца или финансирања тероризма.

Странке, које с обзиром на искуство обвезника, представљају високи ризик за праће новца или финансирање тероризма, могу бити и лица за које је Управа обвезнику издала налог да прати све трансакције због сумње да се ради о праћу новца или финансирању тероризма (члан 76. Закона), лица за које је Управа обвезнику издала налог о привременом обустављању извршења трансакције (члан 75. Закона), као и лица за које је обвезник достављао податке Управи, јер су, у вези са тим лицем или трансакцијом коју је то лице обављало, постојали разлози за сумњу на праће новца или финансирање тероризма.

Наведене појачане радње и мере познавања и праћења странке, могу бити следеће:

1. обавезно претходно писано одобрење склапања таквог пословног односа или извршења трансакције од стране надређене особе код обвезника,
2. обавезно коришћење једне од следећих мера:
 - а) добијање документа, података или информација на основу којих обвезник додатно проверава и потврђује веродостојност идентификационих докумената и података, уз чију помоћ би био утврђен и потврђен идентитет странке,
 - б) додатно проверавање добијених података о странци у јавним и другим доступним евиденцијама података,
 - в) добијање референци од стране одговарајуће институције са којом странка има склопљени пословни однос,
 - г) додатна провера података и информација о странци код надлежних државних тела или других надлежних надзорних институција у држави, у којој странка има своје пребивалиште или седиште,
 - д) успостављање непосредног контакта са странком телефонски, или посетом овлашћеног лица обвезника у седишту односно месту пребивалишта странке,
3. обавезно праћење трансакција и других пословних активности које странка обавља код обвезника.

7.4. Поједностављене радње и мере познавања и праћења странке

Законом је дата могућност да обвезник предузме поједностављене радње и мере познавања и праћења странке код странака које испуњавају услове прописане чланом

42. Закона. Такође, ове радње и мере се могу спровести и у дугом случају када обвезник процени да је ризик од прања новца и финансирања тероризма незнатан или низак на пример услед природе пословног односа, начина вршења трандсакција, пословног профила странке и слично.

Чак када врши поједностављене радње и мере познавања и праћења странке обвезник је дужан да успостави адекватан ниво праћења пословања странке тако да и поред тога што примењује поједностављене радње, буде у могућности да открије евентуалне неубичајене и сумњиве трансакције.

Правилник о методологији за извршавање послова у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања ближе уређује које странке, пословни односи, трансакције и услуге могу бити сврстане у категорију ниског ризика од прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ.

У случају да ЦРХОВ као обвезник у своју пословну понуду уводи ниско ризичну услугу дужан је да Комисију писменим путем обавести о истом.

VIII ДОСТАВЉАЊЕ ПОДАТАКА УПРАВИ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ПРАЊА НОВЦА

Обвезници су дужни да Управи за спречавање прања новца доставе податке увек када у вези са трансакцијом или странком постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, на начин, у форми и у роковима, како је то предвиђено Законом и правилником којим Управа за спречавање прања новца, ближе одређује методологију за извршавање послова у складу са Законом.

У случају хитности, такво обавештење може се дати и телефоном, али се накнадно мора доставити Управи у писменом облику најкасније следећег радног дана. Обавеза обавештавања о трансакцијама односи се и на планирану трансакцију, без обзира на то да ли је извршена.

На интернет страници Управе за спречавање прања новца могу се пронаћи препоруке за пријављивање сумњивих трансакција које могу помоћи обвезницима за препознавање сумњивих трансакција у свом пословању.

IX ОВЛАШЋЕНО ЛИЦЕ ЗА СПРЕЧАВАЊЕ ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

За вршење појединих радњи и мера за откривање и спречавање прања новца и финансирања тероризма у складу са Законом, обвезник мора именовати овлашћено лице и заменика.

Овлашћено лице и заменик овлашћеног лица могу бити лица која испуњавају услове прописане чланом 50. Закона: 1) да су запослена код обвезника на радном месту са овлашћењима која том лицу омогућавају делотворно, брзо и квалитетно извршавање задатака прописаних овим законом; 2) да нису правноснажно осуђивана или се против

њих не води кривични поступак за кривична дела која се гоне по службеној дужности која их чине неподобним за вршење послова овлашћеног лица; 3) да су стручно оспособљена за послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма; 4) да познају природу пословања обвезника у областима која су подложна ризику прања новца или финансирања тероризма; 5) да имају лиценцу за обављање послова овлашћеног лица, у случају да нема места примени изузетка прописаног одговарајућим подзаконским актом Управе.

Обвезник је дужан да овлашћеном лицу обезбеди потребне услове за рад, помоћ и подршку при вршењу послова, да га редовно обавештавају о чињеницама које би могле бити повезане са прањем новца или финансирањем тероризма, да му обезбеде неограничен приступ подацима, информацијама и документацији која је неопходна за вршење његових послова, одговарајуће кадровске, материјалне, информационо-техничке и друге услове за рад, одговарајуће просторне и техничке могућности које обезбеђују заштиту поверљивих података којима располаже овлашћено лице, стално стручно оспособљавање, замену за време његовог одсуства, заштиту у смислу забране одавања података о њему неовлашћеним лицима и друго.

Обвезник је дужан да пропише начин сарадње између овлашћеног лица и осталих организационих јединица.

Обвезник Управи доставља податке о личном имену и називу радног места овлашћеног лица и његовог заменика, као и податке о личном имену и називу радног места члана највишег руководства одговорног за примену овог закона, као и сваку промену тих података најкасније у року од 15 дана од дана именовања.

X РЕДОВНО СТРУЧНО ОБРАЗОВАЊЕ, ОСПОСОБЉАВАЊЕ И УСАВРШАВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ

Сагласно одредбама члана 53. Закона, обвезник мора да осигура редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање свих запослених који обављају послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма.

Стручно образовање, оспособљавање и усавршавање односи се на упознавање са одредбама Закона и прописа донетих на основу њега и интерних аката, са стручном литературом о спречавању и откривању прања новца и финансирања тероризма, са листом индикатора за препознавање странака и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, као и са одредбама прописа којима се уређује ограничавање располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење и прописа којима се уређује заштита података о личности.

Обвезник је дужан да, најкасније до краја марта за текућу године, направи програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених за спречавање и откривања прања новца и финансирања тероризма. У програму се наводи: планирани број обука на годишњем нивоу; планирани број запослених који

ће похађати обуке, као и профил запослених којима су обуке намењене; теме из области спречавања прања новца и финансирања тероризма које ће бити предмет обука, као и теме из области ограничавање располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење; начин реализације обука (семинари, радионице и др.).

Обвезник је дужан да у години за коју је донет програм о годишњем стручном образовању, оспособљавању и усавршавању запослених, спроведе обуке и да о таквим обукама сачини службену белешку. Службена белешка мора да садржи време и место одржавања обуке, број запослених који су присуствовали обуци, име и презиме лица које је спровело обуку и кратак опис обрађене теме на обуци.

Програм годишњег стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених и документацију везану за стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених (службене белешке, презентације и слично), обвезник је дужан да чува у складу са чланом 95. став 3. Закона.

У поступак стручног образовања, оспособљавања и усавршавања запослених, обвезник је дужан да укључи и све нове запослене, уколико их има. У ту сврху обвезник организује посебан програм стручног образовања, оспособљавања и усавршавања за спречавање и откривања прања новца и финансирања тероризма.

Редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање у оквиру одређеног обвезника може да спроводи овлашћено лице, његов заменик, односно друго стручно оспособљено лице, које на предлог овлашћеног лица, одреди управа обвезника.

Одговорност ЦРХОВ је да обезбеди адекватну обуку за своје запослене како би они били адекватно оспособљени за примену његових политика и процедура за спречавање прања новца и финансирање тероризма. Обим и учесталост обуке треба да буду прилагођени специфичним ризицима са којима се ЦРХОВ суочава и постављени у складу са радним функцијама, одговорностима и искуством запослених. Такође је неопходно да новозапослени прођу одговарајуће обуке из ове области. Поред почетне обуке, ЦРХОВ такође треба да обезбеди континуирано усавршавање запослених, како би обезбедио да запослени буду информисани о новим дешавањима из ове области. ЦРХОВ треба да прати ефикасност обуке која се пружа својим запосленима што се може постићи: тестирањем разумевања запослених о политикама и процедурама ЦРХОВ за борбу против прања новца и финансирања тероризма, њихових обавеза према релевантним законима и прописима и њихове способности да препознају сумњиве трансакције; праћење квалитета и квантитета интерних извештаја како би се могле идентификовати потребе за даљом обуком и предузети одговарајуће мере, и сл.

XI ОБЕЗБЕЂИВАЊЕ РЕДОВНЕ УНУТРАШЊЕ КОНТРОЛЕ И ИНТЕРНЕ РЕВИЗИЈЕ

Сходно члану 54. Закона обвезник мора да успоставити редовну, систематичну унутрашњу контролу правилности и ефикасности спровођења прописаних мера откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма. Намена унутрашње

контроле је утврђивање и елиминисање мањкавости при спровођењу прописаних мера откривања и спречавања прања новца и финансирања тероризма и побољшавање система откривања трансакција или странака за које постоје разлози за сумњу на прање новца или финансирање тероризма.

Обвезник спроводи унутрашњу контролу у складу са утврђеним ризиком од прања новца и финансирања тероризма. Уколико је обвезник проценио ризик свога пословања већим степеном ризика, унутрашња контрола пословања ће се обављати периодично, квартално или полугодишње а све у складу са процењеним ризиком пословања обвезника.

Проверу усклађености система и процедура за примену Закона, као и примене тих процедура, обвезник је дужан да спроводи једном годишње, и сваки пут кад дође до промене у пословном процесу обвезника, најкасније до дана увођења те промене у пословну понуду.

Обвезник и органи управљања код обвезника одговорни су за обезбеђивање и организацију унутрашње контроле послова који се извршавају код обвезника у складу са Законом и правилником којим Управа за спречавање прања новца, ближе одређује методологију за извршавање послова у складу са Законом.

Обвезник својим актом одређује овлашћења и одговорности органа управљања, организационих јединица, овлашћених лица и других субјеката у обвезнику у вршењу унутрашње контроле, као и начин и распоред вршења унутрашње контроле.

Обвезник је дужан да сачини годишњи извештај о извршеној унутрашњој контроли и предузетим мерама након те контроле, и то најкасније до 15. марта текуће године за претходну годину. Годишњи извештај садржи следеће податке прописане одредбом правилника који регулише методологију извршавања послова у складу са законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма.

Обвезник је дужан да предметни годишњи извештај достави Управи и Комисији, на њихов захтев, у року од три дана од дана подношења тог захтева.

Обвезник је дужан да организује независну интерну ревизију у чијем делокругу је редовна процена адекватности, поузданости и ефикасности система управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма када закон који уређује делатност обвезника прописује обавезу постојања независне интерне ревизије, или када обвезник процени да је, имајући у виду величину и природу посла, потребно да постоји независна интерна ревизија у смислу овог закона.

Руководство треба да обезбеди да обим интерне ревизије буде у складу са нивоом ризика од прања новца и финансирања тероризма коме је обвезник изложен.

Процеси у вези радњи спречавања прања новца и финансирање тероризма у оквиру ЦРХОВ треба да буду предмет периодичних ревизија (укључујући и тестирање узорка). Такве ревизије треба да се обављају не само на појединачним пословним функцијама, већ и на нивоу целог ЦРХОВ. Треба проценити ефикасност мера предузетих за спречавање прања новца и финансирања тероризма. Ово би, између

осталог, укључивало: утврђивање адекватности политика, процедура и контрола ЦРХОВ за спречавање прања новца и финансирања тероризма; оквира за процену ризика и примене приступа заснованог на ризику; преиспитивање садржаја и учесталости програма обука;

процену да ли се случајеви неусаглашености пријављују вишем руководству на време.

Учесталост и обим ревизије треба да буду у складу са ризицима, као и обимом и сложености пословања ЦРХОВ.

ЦРХОВ треба да обезбеди да се у оквиру вршења функције спречавања прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ обављају следећи послови:

- усаглашавање аката, политика и процедура са прописима из области спречавања прања новца, финансирања тероризма и ШОМУ;
- спровођење текућег праћења пословних односа и прегледа узорака рачуна;
- благовремено информисање управе ЦРХОВ и запослених о регулаторним променама;
- благовремена реакција код сумње на прање новца и финансирање тероризма;
- редовне обуке запослених у примени интерних политика, процедура и контрола у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма.

Да би се спречио конфликт интереса и омогућило непристрасно обавештавање управе, овлашћено лице за спречавање прања новца и финансирања тероризма на пример, требало би да се разликује од функција интерне ревизије и других пословних функција.

Треба успоставити процедуре како би се осигурало да се проблеми у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма објективно разматрају и решавају на одговарајућем нивоу руководства ЦРХОВ.

Такође, ЦРХОВ је дужан да утврди поступак којим се при заснивању радног односа на радном месту на коме се примењују одредбе Закона и прописа донетих на основу Закона, кандидат за то радно место проверава да ли је осуђиван за кривична дела којима се прибавља противправна имовинска корист или кривична дела повезана са тероризмом, а проверавају се и други критеријуми којима се утврђује да кандидат задовољава високе стручне и моралне квалитете.

ХП ИНДИКАТОРИ ЗА ПРЕПОЗНАВАЊЕ ОСНОВА СУМЊЕ

У складу са Законом, обвезник мора да изради листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца, финансирању тероризма и ШОМУ (члан 69. Закона).

Приликом израде листе индикатора, обвезник је дужан да унесе индикаторе који су објављени на веб сајту Управе, као и индикаторе које је сам обвезник приликом обављање своје делатности препознао као показатеље које могу указати на активности прања новца и финансирања тероризма.

Код израде листе индикатора за препознавање лица и трансакција узима се у обзир сложеност и обим извршења трансакција, неуобичајени начин извршења, вредност или повезаност трансакција које немају економски или правно основану намену, односно нису усаглашене или су у несразмери са уобичајеним односно очекиваним пословањем странке, као и друге околности које су повезане са статусом или другим карактеристикама странке.

Обвезник је дужан да приликом утврђивања основа сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма примењује листу индикатора, као и да узима у обзир и друге околности које указују на постојање основа сумње на прање новца или финансирање тероризма.

ХШ ДРУГЕ РАДЊЕ И МЕРЕ

12.1. Вођење евиденција

Обвезник води евиденцију података: 1) о странкама, као и пословним односима и трансакцијама из члана 8. овог закона; 2) достављених Управи у складу са чланом 47. овог закона.

Садржај евиденција података о странкама, пословним односима и трансакцијама прописан је чланом 99. Закона.

12.2. Заштита и чување података

ЦРХОВ је дужан да податке и документацију у вези са странком, успостављеним пословним односом са странком, извршеном анализом ризика и извршеном трансакцијом, прибављене у складу са овим законом, чува пет година од дана окончања пословног односа односно извршене трансакције. У истом року се чува и видео-звучни запис утврђивања и провере идентитета који је настао у поступку видео-идентификације.

Податке и документацију о овлашћеном лицу, заменику овлашћеног лица, стручном оспособљавању запослених и извршеним унутрашњим контролама обвезник је дужан да чува пет година од дана престанка дужности овлашћеног лица, извршеног стручног оспособљавања или извршене унутрашње контроле.

Податке које добије и поступа с њима сагласно одредбама Закона, обвезник је дужан третирати као пословну тајну. Сви запослени па и друга лица, којима су ти подаци доступни на било који други начин, дужни су да осигурају тајност података.

Дужност чувања тајности податка не важи у случајевима: ако су подаци потребни за утврђивање доказа у поступку пред судом, ако доставу тих података писмено затражи, односно наложи надлежни суд или ако те податке од обвезника захтева Управа или Комисија, ради надзора над применом Закона, приликом размене информација ако је обвезник део међународне групе и код размене информација између два или више обвезника у случајевима који се односе на исту странку и исту трансакцију, под условом да су то обвезници из Републике Србије или треће државе која прописује

обавезе у вези са спречавањем прања новца и финансирања тероризма у складу са Законом (члан 90.)

Када обвезник доставља податке, информације и документацију Управи, трећем лицу у складу са чл. 30-32. Закона, пословним јединицама и подређеним друштвима правног лица у већинском власништву обвезника или када податке, информације или документацију размењује у оквиру групе у складу са чл. 48. Закона не сматра се да је повредио обавезу чувања пословне, банкарске или професионалне тајне.

Приступ подацима, који су класификовани као пословна тајна односно као поверљива информација мора бити ограничен. ЦРХОВ у свом интерном акту мора уредити право приступа и овлашћења која има свако лице у складу са додељеним правима, као услове и начин приступа тим подацима.

XIV ПРАВНА ПРИРОДА И ВАЖЕЊЕ СМЕРНИЦА

Смернице се издају на основу члана 114. Закона и обавезујуће су ЦРХОВ.

Смернице ступају на снагу даном доношења и објавиће се на интернет страници Комисије www.sec.gov.rs.

Даном ступања на снагу ових Смерница престају да важе Смернице за процену ризика од прања новца и финансирања тероризма и примену Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма за обвезника ЦРХОВ од 22.01.2024. године.

ЦРХОВ је у обавези да усклади своје интерне акте са овим Смерницама најкасније у року од 30 дана од дана њиховог објављивања.

Број: 3/4-106-851/16-25

ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Београд, 8. мај 2025. године

Марко Јанковић

Прилог: Резимеа и закључци националних процена

ПРИЛОГ

ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА

1. ЦИЉЕВИ

РИЗИЦИ ОД ПН ЗА КЉУЧНЕ СТРАТЕШКЕ ЦИЉЕВЕ СРБИЈЕ	
Висок ризик	<p>Циљ: Смањење економског раслојавања у Србији (Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.6. Економски развој и укупни просперитет)</p> <p>Објашњење: Привредни напредак Србије у последње три године праћен је незапамћеним растом у изградњи, развоју сектора непокретности и тржишту некретнина, који су од суштинског значаја за егзистенцију домаћег становништва. Такви позитивни трендови морају бити заштићени снажним мерама како би се осигурала праведна економска конкурентност и спречили неправедни поремећаји на тржишту који имају за резултат негативне социјалне последице. У ту сврху Србија треба да да приоритет акцијама за спречавање интеграције опраних средстава која потичу од домаћег и страног криминалног капитала у тржиште, што може погоршати тржишне услове и социјално раслојавање. Стога, ова процена ризика даје приоритет свеобухватним мерама за борбу против претњи које представљају одређене професије (gatekeepers) које служе овом тржишту, као и другим аспектима српске привреде.</p>
Висок ризик	<p>Циљ: Спречавање криминализације привредне активности (Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.6. Економски развој и укупни просперитет)</p> <p>Објашњење: Недавни трендови организованог економског криминала указују на све већу софистицираност финансијских техника, укључујући професионалне канале прања новца којима управљају припадници одређених професија (gatekeepers). Стално се дешавају покушаји кршења превентивног режима за СПН/ФТ како би се створили сигурни и стабилни канали за прање имовинске користи од криминала кроз српску привреду са утицајем на домаћи и међународни финансијски систем. Стога је императив да се такви покушаји престано решавају и да се појачају ресурси за превенцију и спровођење закона.</p>
Средње до висок ризик	<p>Циљ: Јачањем професионалне етике и превентивним антикорупцијским активностима повећаће се поверење грађана у државне институције и степен њиховог демократског развоја (Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.2. Очување унутрашње стабилности и безбедности Републике Србије и њених грађана)</p> <p>Објашњење: ПН представља ризик по антикорупцијске циљеве Владе Србије када софистициране технике прања спречавају откривање прихода од претходних кривичних дела у вези са корупцијом, посебно када се покуша кршење система за СПН/ФТ уз учешће корумпираних функционера који делују у дослуху са обвезницима из ЗОСПН/ФТ.</p>
Средње до висок ризик	<p>Ризик од ПН за фискалну стабилност и јавне финансије (Програм економских реформи и ревидирана фискална стратегија (2023–2025))</p> <p>Објашњење: У току ове процене ризика утврђено је да ПН генерише значајне количине незаконитих прихода од утаје пореза, што представља значајан ризик за циљеве Владе у обезбеђивању фискалне стабилности и ресурса за јавне финансије. Иако постоји смањење сиве економије, добици у овој области могу се потрети ако се ресурси за спречавање прања новца не повећају како би се спречила координирана кршења превентивних система за спречавање прања новца од стране софистицираних криминалаца који имају за циљ стварање стабилних путева за утају пореза.</p>

РИЗИЦИ ОД ПН ЗА КЉУЧНЕ СТРАТЕШКЕ ЦИЉЕВЕ СРБИЈЕ

<p>Средњи ризик</p>	<p>Финансирање тероризма представља средњи ризик за очување унутрашње стабилности и безбедности Републике Србије и њених грађана.</p> <p>Финансирање тероризма представља средњи ризик за циљеве Србије да спречи подстицање, организовање и учешће својих грађана у ратовима или сукобима у иностранству, као и да сузбије пораст насилног екстремизма у региону.</p> <p><i>(Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.2. Очување унутрашње стабилности и безбедности Републике Србије и њених грађана)</i></p> <p><i>Објашњење:</i></p> <p>Бројне претње у вези са тероризмом манифестовале су се унутар и око Србије и суседних региона, укључујући саморадикализоване појединце, етно-сепаратистичке покрете, идеолошки и верски екстремизам, регионалне мреже, борце на страним ратиштима и стране сукобе – све то потенцијално подупиरे активности финансирања тероризма кроз бројне канале по избору финансијера тероризма (платне институције, мењачнице, финансијске технологије и непрофитне организације), који би могао делимично да продре у финансијски систем Србије. Одмеравајући амбијент инхерентне претње и постојеће контроле, финансирање тероризма представља средњи ризик за стабилност и безбедност Србије и њених грађана, као и за напоре за спречавање тероризма у суседним регионима.</p>
<p>Средњи ризик</p>	<p>ПН представља средњи ризик за стварање услова за стране и домаће инвестиције и економски развој</p> <p><i>(Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.6. Економски развој и укуани просперитета)</i></p> <p><i>Објашњење:</i></p> <p>Директна страна улагања у Србију, предвођена великим међународним и европским инвестицијама у реалну економију, у посматраном периоду су у стабилном порасту. Имајући у виду побољшану репутацију Србије засновану на реформама у систему за СПН/ФТ, транспарентности стварног власништва (у контексту СПН и Пореске управе) и смањењу сиве економије, смањени су ризици од прања новца на домаће и стране директне инвестиције. Свака будућа промена у финансијском профилу Србије (нпр. повећање обима шпекулативног финансирања) оправдала би преиспитивање овог фактора у средњорочном периоду.</p>
<p>Средњи до низак ризик</p>	<p>Ризик од прања новца за развој тржишта капитала у Србији</p> <p><i>(Стратегија развоја тржишта капитала у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године)</i></p> <p><i>Објашњење:</i></p> <p>С обзиром на неразвијеност тржишта капитала у Србији услед макрофинансијских фактора, ризик од прања новца тренутно игра занемарљиву улогу у питању развоја овог тржишта. Међутим, потребно је извршити припреме како би се спречили потенцијални поремећаји на тржишту у вези са ПН уколико тренд развоја тржишта капитала постане изражен у наредном извештајном периоду.</p>
<p>Низак до средњи ризик</p>	<p>ФН представља низак до средњи ризик за допринос Србије очувању мира и стабилности на глобалном нивоу</p> <p><i>(Циљ Стратегије националне безбедности из 2021. године, одељак 4.4. Очување мира и стабилности у региону и свету)</i></p> <p><i>Објашњење:</i></p> <p>Имајући у виду профил материјалности, ниво инхерентних претњи и делотворности контрола, Србија не представља повољно окружење за финансијере ширења ОМУ, иако и даље постоји ниска до средња вероватноћа ретких, једнократних трансакција правних лица која се баве пословима реекспорта користећи као камуфлажу одређене рањивости и прање новца засновано на трговини.</p>

2. ГЛАВНИ ЗАКЉУЧЦИ

КЉУЧНИ ЗАКЉУЧЦИ ПРОЦЕНЕ РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА	
Профил прања новца у Србији	У укупном профилу прања новца у Србији доминирају пласмани криминалних прихода који потичу из предикатних кривичних дела почињених у Србији. Постоје и прекогранични случајеви прања новца са регионалним и европским прекограничним елементима. Када је реч о изложености великим и сложеним шемама прања новца, оне нису заступљене у Србији пре свега због усредсређености економије на домаће тржиште и финансијском систему који нема развијене, сложене, иновативне ни ефикасне финансијске услуге. За Србију су карактеристични једноставнији модели прања новца. Актуелни тренд привредног раста Србије праћен је одговарајућим растом ризика од интеграције нелегалних средстава.
Карактеристике пласмана	На пласман прљавог новца у Србији значајно утиче положај земље која се налази на балканској рути, преко чије територије транзитирају илегалне робе и средства која дистрибуирају организоване криминалне групе. Зараде од криминалних активности у другим јурисдикцијама, посебно од кријумчарења и трговине наркотицима, тешких крађа и превара улазе у српски финансијски систем кроз готовинске прекограничне трансфере и друге готовинске трансакције.
Карактеристике раслојавања	Фазу раслојавања прљавог новца у Србији карактерише коришћење симулованих пословних активности и фантомских компанија. На тај начин се ствара привид регуларних пословних трансакција како би се прикрило незаконито порекло средстава. Криминалне мреже оснивају привредна друштва и успостављају структуру међусобно повезаних ентитета, као што су <i>shell</i> компаније у пољопривреди или трговини секундарним сировинама које олакшавају вишеструке трансфере користећи лажне фактуре и документацију. Ови трансфери су по правилу у округлим износима и омогућавају одвајање средстава од њиховог незаконитог извора. Након тога се преко физичких лица, перачких предузећа или предузетничких радњи, намењених за даље раслојавање, средства пребацују на крајње примаоце. У ту сврху се користе и услуге професионалаца из реда професија које су обвезници у систему за спречавање прања новца, као што су рачуновође.
Карактеристике интеграције	Тржишта некретнина и робе високе вредности у Србији посебно су подложна интеграцији, јер се незаконита средства реинвестирају у некретнине, луксузна возила и другу вредну имовину. Често се користе повезана и блиска параван лица на која се региструје имовина.
Приход од криминала и економски губитак	Откривена имовинска корист стечена извршењем кривичних дела је имовинска корист наведена у кривичним пријавама поднетим против познатих и непознатих починилаца (сиви бројеви) и износила је 619.785.776,23 ЕУР за посматрани период. У просеку, по једној години она износи 206.595.259 ЕУР. Износ процењене укупне претње од прања новца у Србији од 1.563.275.393 ЕУР представља незаконито стечену имовину која води порекло, посредно или непосредно из криминалне активности и обухвата, поред откривене имовинске користи и тамне бројке, одузету имовину као и имовину из замолница за пружање правне помоћи. Висина тамних бројки је процењивана на основу обављених научних истраживања, јавно објављених радова и стратешких докумената, а у њиховом недостатку на основу професионалног искуства чланова радне групе у вези са њиховим професионалним ангажманима и учешћу у израдама стратешких докумената и акционих планова у области спречавања прања новца и финансирања тероризма.
Прекогранични модалитети прања новца	Најчешћи прекогранични модели прања новца су: физички пренос преко државне границе готовине која потиче из криминалних активности у иностранству; прање незаконито стечених средстава у иностранству путем трансакција у вези са реекспортом робе и услуга и симулираним пословима. Преовлађујућа типологија је самостално прање новца <i>stand alone</i> (МЛ без предикатног кривичног дела). Прање новца углавном обављају држављани Србије. На основу анализе, извршено је рангирање земаља према степену прекограничне претње на висок, средњи или низак ризик.

Начини прања новца	<p>Доминантни начини прања новца у Србији су:</p> <p>Симуловане пословне активности: Прање новца кроз непостојеће или увећане пословне активности и извлачење средстава преко повезаних лица, често укључује предузетнике, пољопривредна газдинства и пружаоце услуга.</p> <p>Међусобно повезани пословни трансфери: Мрежа субјеката повезаних власничком структуром, која преноси средства на основу лажне пословне документације како би се прикрило незаконито порекло средстава.</p> <p>Трансфери на рачуне физичких лица: Средства се на крају трансферишу са рачуна предузећа на рачуне физичких лица, често по основу куповине секундарних сировина или пољопривредних производа.</p> <p>Фантомска предузећа: Предузећа основана и намењена искључиво за прање средстава без стварне економске активности, често се називају перачка или фантомска предузећа.</p> <p>Употреба предузетничких радњи: Физичка лица отварају предузетничке радње, посебно како би се олакшало подизање готовине која је укључена у прање новца.</p>
Кривична дела високог степена претње	<ul style="list-style-type: none"> - Пореска кривична дела - Злоупотреба положаја одговорног лица - Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога - Кривична дела корупције - Кривична дела организованог криминала - Превара (ново кривично дело у категорији високог ризика)
Кривична дела средњег степена претње	<ul style="list-style-type: none"> - недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи - кривична дела фалсификовања - трговина људима - недозвољена трговина - превара у обављању привредне делатности - грађење без грађевинске дозволе
Врсте прања новца	<p>Поређење са претходном Проценом ризика од прања новца показује значајан пораст предмета самосталног прања новца без предикатног кривичног дела (<i>stand alone</i>) који су завршени правоснажним осуђујућим пресудама. У актуелном периоду, више од половине (62,87%) од 132 осуђена лица за прање новца било је укључено у самостално прање новца што је значајан пораст у односу на период 2018–2020, када је та бројка била мања од четвртине (23,81%). Поред тога, посматрано по висини средстава која су била укључена у прање новца, највеће вредности у правоснажним пресудама – 76,59% – биле су у предметима самосталног прања новца, што је несумњиво много већи проценат од имовине укључене у прање новца која води порекло из предикатних кривичних дела.</p>
Сектори високог ризика	<ul style="list-style-type: none"> - Сектор некретнина + посредници у промету и закупу непокретности - Рачуновође - Адвокати
Сектори средњег ризика	<ul style="list-style-type: none"> - Јавни бележници - Мењачнице - Банке - Онлајн приређивачи игара на срећу - Казина - Јавни бележници - Трговци аутомобилима
Ризици у настајању – Растуће претње	<p>Залагаонице, крипто валуте, групно финансирање (<i>crowdfunding</i>), инвеститори у некретнине</p>

3. РЕЗИМЕ ЗА ОЦЕНУ РИЗИКА СЕКТОРА

ФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР

БАНКЕ

Број обвезника и материјалност: 20 банака, билансна сума 50,71 млрд ЕУР

РАЊИВОСТ

- банке примењују ефикасне технике ублажавања ризика од прања новца;
- банке имају информационе системе који им омогућавају поуздано праћење клијената и њихових трансакција (пословања) и сагледавање неуобичајених модела понашања по свим ризицима;
- банке успешно испуњавају функцију усклађености пословања;
- банке су адекватно уредиле систем унутрашњих контрола, интерних и екстерних ревизија и посвећују дужну пажњу обукама запослених;
- сви производи су оцењени као средње рањиви јер банке примењују адекватне контролне механизме за ублажавање рањивости сваког појединачног производа;
- Народна банка Србије спроводи ефикасан режим надзора (изречене су управне мере и новчане казне);
- потребно је да банке предузму додатне активности на побољшању интегритета запослених;
- потребно је да банке у обукама запослених усмере пажњу на утврђивање стварног власника странке, процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у односу на врсту странке, пословног односа, производа/услуге и трансакције.

ПРЕТЊА

- Прање новца кроз сектор: имовина која представља предмет прања новца помоћу производа и услуга банкарског сектора инволвира се у банкарски систем често под плаштом извршавања трансакција у вези са трговином, прометом некретнина и пословним активностима које су повезане са пољопривредом. На овај начин под привидом пословних активности извршавају се веома сложене и комплексне трансакције како би се прикрила њихова права сврха и намена, а то је прање новца.
- Убачени „инсајдери“: инсајдери, уључујући и службенике банака, поред рачуновођа, повремено експлоатишу своја овлашћења у финансијском систему да помогну извршавању прања новца, што представља стални ризик пословања.
- Прокативно откривање „инсајдера“: Србија је развила и наставља да развија своје капацитете који јој омогућавају да детектује и бори се против претње која долази од лица која представљају убачене инсајдере у финансијске институције. Значајни напори су фокусирани на ову слабост која је детектована у систему као слаба тачка и резултати предмета прања новца говоре да је остварен напредак у овој борби.
- Јака сарадња регулатора и обвезника: Финансијске институције и регулатори константно раде заједнички како би ојачали финансијски систем у борби против прања новца кроз редовна унапређења знања и размену информација о шемама прања новца, комплексним трансакцијама кроз банкарски сектор и на тај начин стално унапређујући усклађеност радњи и мера са новим изазовима.
- Сарадња надлежних институција: Сарадња полиције, пореске полиције и финансијских институција доприноси даљем јачању могућности Србије да благовремено открије софистициране шеме прања новца на овај начин стварајући јак одвраћајући механизам.

РИЗИК: СРЕДЊИ КА ВИСОКОМ

СЕКТОР ОСИГУРАЊА

Број обвезника и материјалност: 10 друштава за осигурање и 55 заступника животног осигурања, билансна сума 1,29 млрд ЕУР

РАЊИВОСТ

- на садашњем степену развијености животног осигурања, овај сектор није атрактиван за сврхе прања новца;
- базира се на традиционалним производима, код којих су могућности за прање новца релативно мале, с обзиром да је основни мотив њихове куповине заштита, а не зарада;
- функција усклађености пословања је ефикасна;
- сви производи су оцењени као ниско рањиви;
- Народна банка Србије спроводи ефикасан режим надзора.

ПРЕТЊА

Није било предмета прања новца у овом периоду. Остаје рањив имајући у виду пре свега разноликост производа који су доступни клијентима, могућност једнократних уплата и уплата анuitета у већим износима од уговорених, повећање премије или доприноса, могућност куповине полиса које служе као колатерал за кредит, право усмеравања накнаде из осигураног случаја на трећа лица, полисе животног осигурања које садрже опцију куповине инвестиционих јединица и у том смислу изложен прању новца.

РИЗИК: НИЗАК

ДАВАОЦИ ФИНАНСИЈСКОГ ЛИЗИНГА

Број обвезника и материјалност: 15, билансна сума 1,4 млрд ЕУР

РАЊИВОСТ

- даваоци финансијског лизинга не обављају платни промет нити депозитне послове;
- све трансакције плаћања и наплата по основу финансијског лизинга врше се безготовински, преко банака;
- не могу имати заступнике ни посреднике;
- производ финансијски лизинг је оцењен као ниско рањив;
- функција усклађености пословања је ефикасна;
- Народна банка Србије спроводи ефикасан режим надзора.

ПРЕТЊА

Није непосредно коришћен за активности прања новца, али потребно је имати у виду код трансакција високе вредности у лизингу (као нпр. код луксузних возила) да може бити изложен прању новца кроз коришћење традиционалних начина прања новца у овом сектору.

РИЗИК: НИЗАК

ДОБРОВОЉНИ ПЕНЗИЈСКИ ФОНДОВИ

Број обвезника и материјалност: 4, билансна сума 10,8 млн ЕУР

РАЊИВОСТ

- позитивним прописима је уређено тако да овај сектор уопште није погодан за прање новца, пре свега због изузетно тешких и строго контролисаних услова за повлачење средстава из добровољног пензијског фонда;
- уплата средстава у фонд се најчешће врши преко послодавца који организује пензијски план;
- сви производи су оцењени као ниско рањиви;
- Народна банка Србије спроводи ефикасан режим надзора.

ПРЕТЊА

Нема директних случајева прања новца, ипак пензијски фондови и повезаност са међународним и трансакцијама у значајном износу могу представљати потенцијал за прање новца кроз пре свега инвестиционо повезане шеме.

РИЗИК: НИЗАК

ДРУГИ ПРУЖАОЦИ ПЛАТНИХ УСЛУГА И ИЗДАВАОЦИ ЕЛЕКТРОНСКОГ НОВЦА

Број обвезника и материјалност: 9 платних институција;
1 јавни поштански оператор;
6 институција електронског новца, билансна сума 118,96 млн ЕУР

РАЊИВОСТ

- већи број институција је унапредио апликативна решења за прање трансакција;
 - није било кршења интегритета запослених у институцијама;
 - институције имају израђене програме обуке запослених, укључујући и обуке запослених код заступника пре отпочињања са радом;
 - интензивна употреба готовине која утиче на повећање рањивости, док природа и просечна вредност трансакција и веома мало учешће трансакција већег износа утичу на смањење рањивости, као и значајно смањење издатог електронског новца.
-

ПРЕТЊА

Нису идентификовани случајеви прања новца, али постоје секторски ризици имајући у виду могућност да се користи у извесним случајевима као алтернатива банкарском сектору и да су идентификовани по том питању и сумњиви извештаји, нарочито у делу пословања које се односи на мењачке послове и депозите што се може искористити за криминалне активности.

Степен претње: Средњи

РИЗИК: СРЕДЊИ

ОВЛАШЋЕНИ МЕЊАЧИ

Број обвезника и материјалност: 2169, билансна сума 356,97 мил ЕУР

РАЊИВОСТ

- оцена рањивости услуге/трансакције је средња;
 - учешће трансакција нерезидената је на занемарљивом нивоу;
 - Народна банка Србије спроводи ефикасан режим надзора;
 - специфичност сектора огледа се у сталној промени броја овлашћених мењача, као последице издавања и одузимања овлашћења за обављање мењачких послова, па је један од сталних ризика у примени прописа из ове области (и поред мера које предузима надзорни орган) могуће недовољно знање новорегистрованих мењача у области поштовања прописа.
-

ПРЕТЊА

Учестале трансакције у значајним износима: значајан број учесталих трансакција које су одмах испод законског лимита – структуриране трансакције које у збиру дају значајне износе.

Недовољан број извештаја о сумњивим активностима: многе мењачнице не испуњавају законску обавезу пријављивања трансакција које прелазе лимит за пријаву готовинских трансакција по ЗО-СПНФТ.

Укључивање лица из криминалне средине: појединци повезани са криминалним активностима користе услуге мењачница за промену значајних новчаних износа где извештаји о сумњивим активностима нису пријављени, што указује на већу могућност злоупотребе услуга мењачница од стране клијената високог ризика.

Појачане регулаторне мере: Народна банка Србије подноси кривичне пријаве против неовлашћене размене валута што указује на ефикасан регулаторни надзор сектора.

Унапређена сарадња надлежних институција и обвезника: извештаји платних институција и банака су олакшали откривање и истраживање сумњивих активности у мењачницама што указује на ефикасну међусобну сарадњу.

Побољшана идентификација структурираних трансакција: случајеви у којима су идентификоване структуриране трансакције указују на опрезност надлежних институција и будност када је овај начин извршења трансакција у питању.

РИЗИК: СРЕДЊИ КА ВИСОКОМ

ТРЖИШТЕ КАПИТАЛА

Број обвезника и материјалност: 14 брокерско-дилерских друштава (инвестиционих друштава); 8 овлашћених банака (кредитних институција са дозволом за обављање делатности инвестиционог друштва); 11 друштава за управљање инвестиционим фондовима, која управљају имовином 26 инвестиционих фондова са јавном понудом (UCITS) и 6 алтернативних инвестиционих фондова (AIFs); 5 депозитарних банака (депозитара); 2 пружаоца услуга у вези са дигиталним токенима и Централни регистар, депо и клиринг хартија од вредности, 2,2% у билансној суми финансијског сектора

РАЊИВОСТ

- Пораст учешћа инвестиционих фондова и дигиталне имовине.
- Индустрија инвестиционих фондова бележи тренд раста, инвестиционе јединице као производ могу бити привлачније за инвестирање али и злоупотребе прања новца, пре свега због своје ликвидности и законске обавезе откупа од стране друштва за управљање у кратком року. Такође појава финансијских инструмената у облику дигиталне имовине, довешће до привлачења инвеститора али и евентуално отворити простор за трансфер незаконито стеченог новца.
- Незадовољавајући ниво сумњивих извештаја.
- Квалитет извештаја о сумњивим активностима јесте бољи него у претходној НРА, али и даље није на задовољавајућем нивоу.
- Карактеристике тржишта капитала.
- Ниско учешће тржишта капитала у структури финансијског система Републике Србије, слаба ликвидност, велики удео неактивних и ниско ризичних клијената, обвезници не примају готовинске трансакције, дематеријализовани и регистровани финансијски инструменти, велико учешће државних обвезница Републике Србије у трговању.
- Строги прописи и регулација.
- Постоје строги прописи у овој области, висока свест обвезника о ризику од прања новца и потребе усклађености са међународним стандардима, опсежна контрола при лиценцирању обвезника, континуирани и свеобухватни редовни непосредни надзори на основу процене ризика, као и сарадња са релевантним институцијама.

ПРЕТЊЕ

Низак степен претње у поређењу са осталим секторима имајући у виду стриктну регулативу и дематеријализацију хартија од вредности што умањује анонимност. Иако је класификован као сектор ниског степена претње, тржиште капитала остаје релевантно за прање растућих ризика и изложеност која по том основу може настати.

РИЗИК: НИЗАК КА СРЕДЊЕМ

ФАКТОРИНГ

Број обвезника и материјалност: 22, 0,14% удела у финансијском систему.

РАЊИВОСТ

Сектор факторинга се састоји од малог броја обвезника и тржишно учешће је занемарљиво (нарочито ако се направи паралела са банкама које као производ нуде факторинг услуге).

Услови за оснивање факторинг друштва и бављење факторингом су јасно дефинисани, како у погледу оснивачког удела тако и у погледу лица којима није дозвољено бављење овим пословима.

Ниво знања и интегритет запослених су на високом нивоу.

Сарадња са надзорним органом је константна, и сви обвезници сектора на годишњем нивоу буду предмет посредног надзора.

Иако су у непосредним надзорима уочене неправилности, овај сектор се може оценити да је већим делом усклађен са законом и подзаконским актима из области СПНФТ.

ПРЕТЊЕ

Нема пријављених случајева прања новца, али имајући у виду међународни карактер пословања и недостатак стриктних правила и процедура за спречавање прања новца и за прекограничне трансакције чини овај сектор рањивим, посебно када су укључени офшор ентитети.

РИЗИК: НИЗАК

НЕФИНАНСИЈСКИ СЕКТОР

ИГРАЧНИЦЕ

Број обвезника и материјалност: 2, Укупна актива – Пословна имовина (подаци у хиљадама динара) 1.535.534 Пословни приходи (подаци у хиљадама динара) 1.455.956

РАЊИВОСТ

- Доминантна употреба готовине, као и велики број трансакција
 - Географски ризик - значајан број странака нерезидената
 - Број пријава сумњивих трансакција изузетно низак, показује значајан тренд пада у односу на претходну НПП
 - Неујединачен ниво разумевања обавеза по ЗСПНФТ, који се односи на интегритет овлашћеног лица и поступак заснивања радног односа
 - Криптовалуте - потенцијални ризик у настајању када је у питању употреба овог финансијског алата, иако се још увек не користе у сектору игара на срећу
- Фактори који утичу на нижи степен рањивости од прања новца:**
- Нормативни оквир је адекватан и усаглашен са међународним стандардима
 - Регулисана провера идентитета странке приликом уласка у играчницу, као и аудио и видео-надзор
 - Лицензирање - приређивачи су спречени да у власничкој и управљачкој структури имају физичка лица која су осуђивана
 - Функција контроле оперативна у пуном капацитету - посредни и непосредни надзори се врше у континуитету
 - Процент функционера занемарљив.

ИГРЕ НА СРЕЋУ ПРЕКО СРЕДСТАВА ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ

Број обвезника и материјалност: 25, Укупна актива – Пословна имовина (подаци у хиљадама динара) 61.171.118 Пословни приходи (подаци у хиљадама динара) 98.813.204

РАЊИВОСТ

- Одсуство контакта лицем у лице отежава поступак провере идентитета, због чега се врше додатне провере идентитета применом нових технологија, али резидуални ризик и даље постоји;
- Могућност поседовања лиценци за приређивање више врста игара – тзв. „мешовито приређивање“, са собом носи специфичне ризике (већа могућност употребе готовог новца);
- Изузетно висок проценат неправилности у непосредним надзорима, мада је приметно благо побољшање, имајући у виду просек привредних преступа по обвезнику;
- Број пријава сумњивих трансакција је повећан, унапређен и квалитет у одређеној мери, али је и даље потребно значајно побољшање;
- Криптовалуте – потенцијални ризик у настајању када је у питању употреба овог финансијског алата, иако се још увек не користе у сектору игара на срећу;
- Нормативни оквир је адекватан и усаглашен са међународним стандардима;
- Унапређени су организациони, као и технички капацитети функције надзора успостављањем електронског система за надзор;
- Функција контроле оперативна у пуном капацитету – посредни и непосредни надзори се врше у континуитету;
- Ублажавајућа карактеристика – могућност и лакше праћење трансакција;
- Лиценцирање – приређивачи су спречени да у власничкој и управљачкој структури имају физичка лица која су осуђивана;
- Процент функционера занемарљив, као и број странака нерезидената.

ПРЕТЊЕ

Нелегално приређивање игара на срећу: Распрострањено приређивање игара на срећу без дозволе надлежне институције и немогућност праћења токова новца, нарочито праћење готовинских трансакција даје веће могућности за праћење новца.

Природа обављања трансакција – готовинске трансакције: Учестала полагања и подизања готовине, добит која се исплаћује физичким лицима, честа извршавања готовинских трансакција испод законског лимита омогућава бољи процес прикривања и раслојавања новца.

Структуриране трансакције: Плаћања на рачуне у мањим износима – мултиплициране трансакције које се извршавају од стране већег броја појединаца индукују типолошки образац прања новца – намеру лица да избегну пријаву извештаја о сумњивим активностима.

Коришћење „параван лица“: Коришћење лица која се приказују као номинални власници уместо правих корисника и користе за прикривање лица којима су средства заиста намењена.

Редовна ревизија, супервизија и извештавање: Редовна контрола од стране пореских органа, идентификоване неправилности показују проактивну улогу надлежних институција и улагање напора да се кроз редовно праћење открију активности за које није дато одобрење надлежне институције.

Међуагенцијска сарадња: Сарадња Управе за спречавање прања новца и Министарства унутрашњих послова и надзорних и инспекцијских органа омогућава ефикасно праћење сумњивих образаца понашања и води до истраге високоризичних случајева.

Пријаве извештаја о сумњивим активностима: Пријаве извештаја о сумњивим активностима од стране других обвезника и препознавање могућих модалитета прања новца за сектор игара на срећу доприноси ефикасном *scrutiny on the sector*.

ОЦЕНА РИЗИКА: СРЕДЊИ КА ВИСОКОМ

РАЧУНОВОЋЕ

Број обвезника и материјалност: 5.573, Укупна актива – Пословна имовина (подаци у хиљадама динара) 38.120.605 Пословни приходи (подаци у хиљадама динара) 47.768.138

РАЊИВОСТ

- Рачуновође морају поседовати дозволу Министарства финансија за рад, док УСПН може дати предлог за одузимање дозволе ако се прекрше прописи о СПН/ФТ;
- Забрањено је да оснивачи/власници буду правна/физичка лица са кривичним осудама или тешким повредама прописа СПН/ФТ, што смањује рањивост сектора ревизије;
- Значајан напредак у овом сектору је увођење обавезе лиценцирања правних лица, односно предузетника за пружање рачуноводствених услуга, као и увођење посебног Регистра пружалаца рачуноводствених услуга, који води АПР;
- Ефикасан посредни и непосредни надзор који УСПН обавља у складу са приступом заснованим на процени ризика;
- Ефикасан надзор Управе над применом ЗОЦЕСВ код обвезника;
- Сектор рачуновођа добро је организован, али су приметне слабости које се огледају у начину на који врше провере и управљају ризицима, те је из тог разлога њихова изложеност и рањивост од прања новца значајна;
- Број пријава сумњивих активности смањен у односу на претходни период;
- Недовољан број инспектора;
- Добро успостављена пракса континуираног одржавања обука;
- Рачуновође су имале прилику да присуствују бројним обукама и едукацијама, и надзорни орган улаже труд да континуирано и правовремено ажурира смернице, процедуре, контролне листе, учествује у доношењу докумената као што су Препоруке за пријаву сумњивих активности, како би приближио законску регулативу, упркос томе у посредним и непосредним надзорима уочавају се неправилности.

ПРЕТЊЕ

Директно учешће у шемама прања новца: рачуновође су издавале фиктивне фактуре и помагале клијентима у прикривању средстава и подизању готовине са рачуна клијената у циљу прања новца. Рањивост на злоупотребе од стране ОКГ: сектор рачуновођа се користи за оснивање правних привредних друштава и израду лажних фактура чиме се омогућава криминалним мрежама прање новца у значајним износима.

Супервизија и међуагенцијска сарадња: интензиван надзор, извештаји о сумњивим активностима и сарадња надлежних институција помажу у идентификацији слабих карика у систему за спречавање прања новца код рачуновођа, што произлази из неколико извештаја упућених тужиоцима на основу извештаја о сумњивим активностима које су пријавиле финансијске институције.

Међусекторска сарадња: праћење трансакција повезаних са рачуноводственим агенцијама од стране финансијских институција омогућава ефикасан преглед изложености ризицима од прања новца повезаних са рачуноводственим агенцијама и трансакцијама које се извршавају.

РИЗИК: ВИСОК

АДВОКАТИ

Број обвезника: 12.230

РАЊИВОСТ

- Потребно умрежавање свих подружних комора у оквиру Адвокатске коморе Србије;
- Мали број обављених посредних контрола адвоката;
- Мали број обављених непосредних контрола адвоката;
- С обзиром на број регистрованих обвезника у сектору, Управи је достављен мали број извештаја о сумњивим активностима;
- Квалитет извештаја сумњивих активности није на задовољавајућем нивоу;
- Низак ниво свести адвоката у вези са управљањем ризицима;
- Добро успостављена пракса континуираног одржавања обука.

ПРЕТЊЕ

Услуге високог ризика: адвокати често извршавају трансакције које су повезане са другим областима високог ризика (некретнине и банкарство и управљају значајним средствима у име клијента што потенцијално може прикрити прави избор средстава.

Учешће у готовинским трансакцијама: често извршавање трансакција у износу који се креће одмах испод законског лимита за пријаву готовинских трансакција указује на сумњу да се ради о структураним трансакцијама.

Пријава сумњивих извештаја: иако су у обавези да пријаве сумњу у праће новца бележе се случајеви у којима адвокати нису испунили своју превентивну улогу према ЗОСПНФТ.

Надзорна улога: повећана контрола рачуна адвоката и прекограничних трансакција довела је до идентификовања сумњивих активности, што је довело до ефикасног реаговања регулаторних тела и органа кривичног гоњења.

Међународна сарадња: размена информација са суседним земљама показала је способност да се идентификују појединци повезани са праћем новца који компромитују ову професију.

РИЗИК: ВИСОК

ЈАВНИ БЕЛЕЖНИЦИ

Број обвезника: 224

РАЊИВОСТ

- Висока свест јавних бележника и запослених у канцеларијама о значају улоге у систему борбе против прања новца и ФТ;
- Ефикасан посредан и непосредан надзор;
- Велики број пријава сумњивих активности од стране јавних бележника, али је потребно побољшати квалитет извештаја;
- Потребно је обезбедити додатне обуке за јавне бележнике и овлашћена лица у канцеларијама;
- Имајући у виду рањивост сектора некретнина, у наредном периоду је потребно посебну пажњу посветити непосредним надзорима у сегменту промета непокретности.

ПРЕТЊЕ

Улога у високоризичним трансакцијама некретнинама: Нотари су од суштинског значаја за трансакције некретнинама у Србији, сектору који је веома склон прању новца, што их чини критичним тачкама за улазак незаконитих средстава у финансијски систем.

Непријављивање сумњивих активности: У случајевима који укључују иста лица или нелогичне и брзе трансакције некретнинама од стране организованих криминалних група, јавни бележници

нису поднели извештаје о сумњивим активностима, што указује на потребу за даљим унапређењем надзора и превентивних акција.

Идентификоване рањивости: Случајеви у којима су се јавни бележници суочили са оптужбама за злоупотребу службеног положаја указују на повећан фокус надзорних органа и служби за спровођење закона, што побољшава усклађеност и спречава кршење режима АМЛ/ЦФТ.

Већи број извештаја о СТР-у: Јавни бележници доследно подносе већи број САР-а, што указује на то да мере надзора доводе до побољшане усклађености система.

РИЗИК: СРЕДЊИ КА ВИСОКОМ

ПОСРЕДНИЦИ У ПРОМЕТУ И ЗАКУПУ НЕПОКРЕТНОСТИ

Број обвезника и материјалност: 1.203, Укупна актива – Пословна имовина (подаци у хиљадама динара) 13.595.781 Пословни приходи (подаци у хиљадама динара) 9.754.714

РАЊИВОСТ

- Област посредовања у промету и закупу непокретности је добро регулисана прописима.
- Тржишна инспекција је у складу са планираним надзорима реализовала 85% контрола што се може сматрати добрим резултатом али непотпуном контролом.
- Делимична примена санкција везано за мере из надзора нису у потпуности спроведене код судова због временског кашњења и малих износа/испод лимита у пресудама.
- Потпуне примене прописаних услова за отпочивање обављања делатности посредовања, кроз контролне механизме лиценцирања и регистровања агената.
- Потпуна примена прописаних процедура за именовање овлашћеног лица и његовог заменика за вршење радњи и мера СПН/ФТ. Интерним процедурама прописане су радње у циљу спречавања запослених за криминалним и корупцијским радњама у области прања новца.
- Непотпуна примена прописа који се односе на спречавање прања новца код агенција за посредовање непокретностима.
- Непотпуна примена, расположивих правних средстава за праћење, евидентирање и извештавање о сумњивим трансакцијама.
- Непотпуна примена дефинисане процедуре провере стварног власништва, са ризиком провере порекла финансијских/других трансакција као удела у корпорацијама и другим облицима привредних субјеката.
- Делимична примена прописа због немогућности дубинске анализе странке и расположивости квалитетних и одговарајућих комерцијалних података о финансијско-банкарском статусу странке и начину обављања трансакције.

ПРЕГЊА

Иако се посредници не појављују као окривљени у предметима прања новца блиско су и уско повезани са најризичнијим сектором – сектором непокретности. Анализа је показала да су посредници у промету непокретности коришћени од стране лица која су под истрагом због сумње на организовани криминал и прање новца. То их чини сектором изложеним ризику од прања новца.

РИЗИК: СРЕДЊИ КА ВИСОКОМ

ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

1. ГЛАВНИ ЗАКЉУЧЦИ

Правни и институционални оквир у Србији за борбу против тероризма и његовог финансирања усклађен је са међународним стандардима. Кључни прописи су Кривични законик, Закон о кривичном поступку, Закон о организацији и надлежности државних органа у борби против организованог криминала, тероризма и корупције, Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма, Закон о ограничењу располагања имовином ради спречавања тероризма и Закон о међународним рестриктивним мерама. Регулаторно окружење је било конзистентно током извештајног периода, омогућавајући систематску имплементацију мера усмерених на борбу против финансирања тероризма и повећање оперативне ефикасности. Националне стратегије допуњују правни оквир, са кључним документима као што су Стратегија националне безбедности, Стратегија за превенцију и борбу против тероризма, Стратегија за спречавање прања новца и финансирања тероризма и Стратегија за интегрисано управљање границама (2022–2027).

Резултати имплементације националне стратегије укључују побољшану размену података о финансирању тероризма, уз повећану координацију између оперативних тела, периодичне прегледе људских, технолошких и финансијских ресурса и текуће истраге подржане међуагенцијском сарадњом. Програми обуке се редовно организују за спровођење закона, финансијске обавештајне јединице и царинске службенике како би се побољшала њихова способност откривања и управљања финансијским криминалом повезаним са тероризмом. Напори за изградњу капацитета били су усмерени на све надлежне органе како би се олакшало идентификовање и реаговање на тероризам и ризике везане за ФТ.

Што се тиче непрофитних организација (НПО), регулаторни надзор је побољшан ажурираним критеријумима и процедурама за праћење и инспекцију, подржаним матрицама ризика и ревидираним методологијама обуке инспектора. Редовне процене капацитета осигуравају да надлежни надзорни органи имају адекватне ресурсе. Сарадња са непрофитним сектором фокусира се на промовисање транспарентности и саморегулације, док су иницијативе и радионице за подизање свести ојачале финансијске праксе у сектору.

Анализа података указује да територија Р. Србије и њен финансијски систем нису систематски коришћени за финансирање тероризма. Међутим, подаци из предистражних поступака, обавештајних података и међународне сарадње указују на изоловане, појединачне случајеве у којима су коришћена новчана средства у малим износима. Према истим подацима постојала је сумња да су средства преношена алтернативним начинима (кеш курири, „хавала”, и сл.) и путем платних институција и институција електронског новца из иностранства. Средства пренета на овај начин потичу од личних прихода родбински и пријатељски повезаних лица, а недавне терористичке активности финансиране су малим новчаним износима из личних извора.

Праћење неформалних система („хавала”, „кеш курири” и друго), као и финансијских трансакција и платних институција ублажава ризик од коришћења ових система за ФТ.

Безбедносно-информативна агенција (БИА) у Србији активно прикупља обавештајне податке о активностима које би могле бити повезане са финансирањем верског екстремизма и тероризма. У сарадњи са Управом за спречавање прања новца (УСПН), БИА је идентификовала сумњиве финансијске активности и појединаца и организација. УСПН кроз сарадњу са различитим субјектима као што су платне институције и банке, примио је извештаје о сумњивим активностима везаним за финансирање тероризма. Иако су се многи извештаји односили на појединце повезане са страним терористичким борцима, нема јасних доказа који су повезали ове извештаје са организованим криминалом или финансирањем тероризма. Број извештаја о сумњивим активностима из

банака се смањује, при чему се њихов квалитет и релевантност побољшавају. Поред тога, проактивна сарадња на домаћем и међународном плану ублажила је ризик од финансирања тероризма.

У периоду од 2021. до 2023. године на територији Србије нису извршени терористички акти и нису регистроване активности организованих терористичких група. Међутим, идентификовани су саморадикализовани појединци симпатизери идеологије попут ИСИС-а и „Ал Каиде”, који углавном делују на интернету.

На територији Републике Србије ни са једном етничком заједницом нису забележени оружани сукоби, провокације већих размера или израженији безбедносни проблеми. Етно-сепаратистички екстремизам, првенствено вођен албанским националистичким тежњама, представља сталну претњу територијалном интегритету Србије. Активности повезане са сепаратизмом и даље постоје на АП КиМ и другим деловима јужне Србије, са напорима да се одвоје делови Србије и укључе у тзв. „Велику Албанију” што остаје извор регионалне нестабилности.

Религијски екстремизам у Србији првенствено покрећу појединци и мале групе које прихватају екстремни исламизам, циљајући рањиве појединце као што су млади, необразовани и економски угрожени, често делујући изван званичних верских заједница и успостављајући везе у иностранству.

Ови сектори су идентификовани као да имају умерен потенцијал за финансирање тероризма због рањивости у пословању или недовољног регулаторног надзора.

- Платне институције: Подложни због недостатка континуираних односа са клијентима и ограниченог приступа идентификационим подацима купаца.
- Мењачи новца: Учешће у трговини златом, тј. накитом, у количини која одступа од уобичајених продаја појединаца.
- Фриленсери и ИТ сектор: Потенцијална употреба технолошке експертизе за креирање или подршку онлајн садржаја који промовише тероризам.

2. РЕЗИМЕ

Правни и институционални оквир у Србији за борбу против тероризма и његовог финансирања усклађен је са међународним стандардима. Кључни прописи су Кривични законик, Закон о кривичном поступку, Закон о организацији и надлежности државних органа у борби против организованог криминала, тероризма и корупције, Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма, Закон о ограничењу располагања имовином ради спречавања тероризма и Закон о међународним рестриктивним мерама. Регулаторно окружење је било конзистентно током извештајног периода, омогућавајући систематску имплементацију мера усмерених на борбу против финансирања тероризма и повећање оперативне ефикасности. Националне стратегије допуњују правни оквир, са кључним документима као што су Стратегија националне безбедности, Стратегија за превенцију и борбу против тероризма, Стратегија за спречавање прања новца и финансирања тероризма и Стратегија за интегрисано управљање границама (2022–2027).

Резултати имплементације националне стратегије укључују побољшану размену података о финансирању тероризма, уз повећану координацију између оперативних тела, периодичне прегледе људских, технолошких и финансијских ресурса и текуће истраге подржане међуагенцијском сарадњом. Програми обуке се редовно спроводе за спровођење закона, финансијске обавештајне јединице и царинске службенике како би се побољшала њихова способност откривања и управљања финансијским криминалом повезаним са тероризмом. Напори за изградњу капацитета били су усмерени на све надлежне органе како би се олакшало идентификовање и реаговање на тероризам и ризике везане за ФТ.

Што се тиче непрофитних организација (НПО), регулаторни надзор је побољшан ажурираним критеријумима и процедурама за праћење и инспекцију, подржаним матрицама ризика и ревидираним методологијама обуке инспектора. Редовне процене капацитета осигуравају да надлежни надзорни органи имају адекватне ресурсе. Сарадња са непрофитним сектором фокусира се на промовисање транспарентности и саморегулације, док су иницијативе и радионице за подизање свести ојачале финансијске праксе у сектору.

Табела 17: Матрица терористичких претњи

Претња	Вероватноћа за финансирање тероризма				
	Врло велика	Велика	Средња	Мала	Врло мала
Манифестоване терористичке активности (саморадикализовани појединци и злоупотреба друштвених мрежа)		3,67			
Етнички мотивисан тероризам			2,75		
Религијски екстремизам			2,75		
Миграторна кретања			2,5		
Идеолошки екстремизам					1
Утицај иностраних оружаних сукоба на Србију				1,5	
СТБ				1,67	
Изложеност претњи из суседних земаља			2,25		

Оцена: 1,67 – Мала вероватноћа ФТ

Анализа података указује да територија Р. Србије и њен финансијски систем нису систематски коришћени за финансирање тероризма. Међутим, подаци из предистражних поступака, обавештајних података и међународне сарадње указују на изоловане, појединачне случајеве у којима су коришћена новчана средства у малим износима. Према истим подацима постојала је сумња да су средства преносила алтернативним начинима (кеш курири, „хавала“ и сл.) и путем платних институција и институција електронског новца из иностранства. Средства пренета на овај начин потичу од личних прихода родбински и пријатељски повезаних лица, а недавне терористичке активности финансиране су малим новчаним износима из личних извора.

Праћење неформалних система („хавала“, „кеш курири“ и друго), као и финансијских трансакција и платних институција ублажава ризик од коришћења ових система за ФТ.

Безбедносно-информативна агенција (БИА) у Србији активно прикупља обавештајне податке о активностима које би могле бити повезане са финансирањем верског екстремизма и тероризма. У сарадњи са Управом за спречавање прања новца (УСПН), БИА је идентификовала сумњиве финансијске активности и појединачна и организација. УСПН кроз сарадњу са различитим субјектима као што су платне институције и банке, примио је извештаје о сумњивим активностима везаним за финансирање тероризма. Иако су се многи извештаји односили на појединце повезане са страним терористичким борцима, нема јасних доказа који су повезали ове извештаје са организованим криминалом или финансирањем тероризма. Број извештаја о сумњивим активностима из банака се смањује, при чему се њихов квалитет и релевантност побољшавају. Поред тога, проактивна сарадња на домаћем и међународном плану ублажила је ризик од финансирања тероризма.

Фактори ФТ:

Алтернативни системи преноса средстава: Систем „хавала“ може бити искоришћен у појединачним случајевима за пренос мањих износа средстава.

Кеш курири: Кеш курири могу бити искоришћени у појединачним случајевима за пренос мањих износа средстава.

Платне институције: Платне институције, због своје доступности, могу бити искоришћене за систематски пренос мањих износа средстава.

Трансфери у земље високог ризика – Периодично кретање лица и средстава у/из земаља са активном терористичком претњом.

Институције електронског новца из иностранства: Отежана могућност идентификације учесника у трансакцијама и глобална доступност.

1. Сектори високог ризика

У Србији не постоје идентификовани сектори високог ризика за финансирање тероризма.

2. Сектори средњег ризика

Ови сектори су идентификовани као да имају умерен потенцијал за финансирање тероризма због рањивости у пословању или недовољног регулаторног надзора.

- **Платне институције:** Подложни због недостатка континуираних односа са клијентима и ограниченог приступа идентификационим подацима трећих лица – учесника у трансакцији.
- **Мењачи новца:** Учешће у трговини златом, тј. накитом, у количини која одступа од уобичајених продаја појединаца.
- **Фриленсери и ИТ сектор:** Потенцијална употреба технолошке експертизе за креирање или подршку онлајн садржаја који промовише тероризам.

3. Сектори ниског ка средњем ризику

Ови сектори имају мањи ризик, али одређене активности их чине подложним злоупотреби ФТ.

- **Туризам и угоститељство:** Злоупотреба путем лажних или неискоришћених резервација и не-транспарентних начина плаћања за услуге.
- **Поштански оператори:** Ризик од транспорта забрањених предмета или готовинских трансакција са ограниченом идентификацијом прималаца.
- **Рачуновође и порески саветници:** Потенцијална злоупотреба кроз манипулацију финансијским евиденцијама за фиктивне или сумњиве трансакције.
- **Банкарски сектор:** Потенцијална злоупотреба готовинских кредита и брзих трансфера новца, посебно од стране страних држављана из подручја високог ризика.
- **Непрофитне организације:** Препозната рањивост због могуће злоупотребе у прикупљању средстава, трансферима средстава и потрошњи на начине који нису у складу са статутарним циљевима.

4. Остали

Иако су ови сектори углавном ниског ризика, неки су склонији експлоатацији на основу природе њихових услуга.

- **Пружаоци услуга дигиталне имовине:** Иако у Србији нису пријављени случајеви злоупотребе, глобални трендови показују рањивост на злоупотребу криптовалуте за тероризам.
- **Адвокати:** Подложни сертификацији уговора за некретнине и друге трансакције високе вредности са потенцијалним терористичким везама.
- **Трговци:** Може се искористити за куповину робе са могућом употребом у тероризму, као што су опрема за преживљавање, медицински материјал и специјализована техничка роба.
- **Посредници у промету и закупу непокретности:** Потенцијална злоупотреба у продаји или закупу имовине од стране лица из подручја високог ризика.
- **Приређивачи игара на срећу:** Потенцијална злоупотреба у играма на срећу путем анонимних рачуна и брзих трансфера новца, често повезаних онлајн са дигиталним платформама за плаћање.
- **Пружаоци услуга финансијског лизинга:** Може се користити за финансирање сумњивих средстава несразмерних типичним активностима предузећа.
- **Сектор животног осигурања:** Ризик од великих исплата премија које се користе за финансирање тероризма, посебно када су укључена трећа лица.
- **Брокерско-дилерске друштва:** Могућа злоупотреба у руковању инвестицијама страних субјеката повезаних са подручјима високог ризика.
- **Нотари:** Ризик олакшавања трансакција некретнина и уговора који се односе на сумњиве субјекте без довољне дубинске анализе.
- **Високошколске установе:** Злоупотреба страних студената да продуже боравишне дозволе без легитимног образовног ангажмана.

Фактори који повећавају ризик ФТ:

Недостатак континуираних односа: Платне институције и одређени пружаоци услуга као што су нотари и посредници у промету некретнинама не одржавају дугорочне односе са клијентима.

Коришћење готовине и трговина златом: Мењачи новца, поштански оператори, и трговци су изложени ризицима ФТ приликом коришћења већег износа готовине или високе вредности приликом трговине златом без строгог праћења.

Ограничен приступ подацима о клијентима: Платне институције и ИТ сектор често немају приступ свеобухватној идентификацији клијената.

Дигиталне трансакције и криптовалуте: Глобални трендови показују повећану употребу криптовалуте и дигиталних платформи за пренос средстава за ФТ, посебно у дигиталном имовине и банкарском сектору.

Злоупотреба непрофитних организација: Непрофитне организације могу се злоупотребити за прикупљање, пренос или трошење средстава, посебно када су укључени у зоне сукоба или подручја високог ризика.

Фактори који смањују ризик од ФТ:

Повећан квалитет САР-ова: Сектори као што су платне институције и банке побољшали су квалитет САР-а, користећи детаљне анализе и претраге на интернету како би пружили боље информације регулаторним телима.

Побољшана размена података и сарадња: Сарадња између финансијских институција, регулаторних тела и међународних партнера осигурава да се обавештајне информације о сумњивим трансакцијама одмах деле, ублажавајући ризике ФТ.

Секторски надзор од стране регулаторних тела: Регулаторни органи и финансијски регулатори обезбеђују редовне провере усклађености у секторима средњег и ниског ризика, смањујући потенцијал за експлоатацију.

Побољшана технологија и мере безбедности: Сектори као што су ПУДИ и банке користе напредне технологије као што је вештачка интелигенција за спречавање финансијске преваре и праћење сумњивих трансакција ради смањења ризика од ФТ.

ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ФИНАНСИРАЊА ШИРЕЊА ОРУЖЈА ЗА МАСОВНО УНИШТЕЊЕ

1. РЕЗИМЕ

Процена ризика од ФШОМУ у Р. Србији за 2024. годину обухвата период 2021–2023. године и следи претходну процену ризика спроведену 2021. године. Користи нову методологију коју су развиле власти у Србији за потребе примене нове дефиниције ризика ФП у складу са препорукама ФАТФ, фокусирајући се на њена три елемента: кршење, неспровођење и избегавање циљаних финансијских санкција. Сваки од ова три елемента је интерпретиран на основу низа важећих препорука ФАТФ и проценен у смислу њихове ефикасне примене у Србији. Поред дефиниције ФАТФ, методологија је укључивала процену „директне” претње која произлази из могућег ширења оружја за масовно уништење унутар јурисдикције, и „транзитне” претње, при чему финансијери ФП могу злоупотребити финансијски систем земље за међународно кретање средстава. Материјалност и контекстуални фактори, као што су контроле извоза су такође узети у обзир.

Утврђено је да је законодавни и процедурални оквир за ФШОМУ у Србији у великој мери усклађен са препорукама ФАТФ 6 и 7. Регулисан је пре свега Законом о међународним рестриктивним мерама и Законом о ограничењу располагања имовином ради спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење. Ови закони налажу спровођење и праћење рестриктивних мера и замрзавања имовине на основу резолуција Савета безбедности УН и других међународних обавеза. Институционалне структуре укључују *Координационо тело* за спречавање ПН и ФТ, које се између осталог бави и питањима која се односе на ФШОМУ, које надгледа стратегију, процену ризика и међуагенцијску координацију. Оквир ФШОМУ такође обухвата Стратегију за борбу против ширења оружја за масовно уништење, уз надзор националног координационог тела, уз свеобухватну сарадњу на терену између државних агенција. Кључне агенције које су укључене су УСПН, Управа царина и Министарство унутрашње и спољне трговине, које спроводе прописе ФШОМУ.

Систем контроле извоза оружја, војне опреме и робе двоструке намене у Србији ублажава ризике од финансирања ширења нуклеарног оружја кроз снажан правни и институционални оквир усклађен са стандардима ЕУ. То укључује процес у три фазе: регистрација у Министарству унутрашње и спољне трговине, лиценцирање на основу строгих критеријума како би се осигурало поштовање националних и међународних обавеза, и надзор од стране Царине и надлежних министарстава како би се спречило неовлашћено преусмеравање. Ови органи бавећи се контролом извоза, суочили су се са специфичним случајевима и тиме потврдили способности да се суоче са потенцијалним претњама.

У извештајном периоду Управа за спречавање прања новца обрадила је 5.080 пријава сумњивих активности, од којих ниједна није повезана са финансирањем ширења оружја за масовно уништење. Од 2021. до 2023. године испитано је шест конкретних случајева, у којима се сумњало на везе са ФП – сумње нису потврђене. Систем замрзавања имовине у Србији у вези са ФТ и ФП показао се високо оперативним и ефикасним, о чему сведочи његово поступање у различитим случајевима, укључујући „лажно позитивне” резултате и примену мера замрзавања на основу домаћих терористичких листа. Способност система да брзо идентификује и управља овим случајевима показује његову робусност и практичну функционалност. Ова оперативна ефикасност сугерише да би, да је било директних случајева ФП у Србији који су укључивали појединце наведене на листама санкција ФП Савета безбедности УН, систем ефикасно реаговао.

Што се тиче материјалности, српски финансијски и трговински сектор су релативно мали, недостају им обим и сложеност великих глобалних финансијских центара и трговинских чворишта. Упркос одређеном регионалном значају у финансијама и трговини, Србији недостају кључне ка-

рактеристике које би је означиле као високоризични ФП профил према типологијама и смерницама везаним за ФАТФ ФП.

Што се тиче претњи, ограничена величина и јасна природа финансијског система Србије доприноси малој вероватноћи да буде искоришћен за сложене или системске активности финансирања ширења нуклеарног оружја које одражавају „транзитне“ претње, иако су могући спорадични покушаји и то мањих размера. Што се тиче „директних“ претњи, ограничени капацитети Србије у производњи робе двоструке намене, у комбинацији са строгим мерама контроле извоза и ригорозним поступком издавања дозвола, значајно смањују вероватноћу ФШОМУ.

На основу случајева контроле извоза и међуагенцијске сарадње, развијени су индикатори који укључују несразмерне цене робе двоструке намене или војне робе, необичне трговачке путеве са прекомерним трошковима транспорта, извоз у јурисдикције високог ризика, крајње кориснике или стране партнере са сумњивим пословањем и куповину застареле војне опреме од стране богатих земаља.

Сагледавањем материјалности и секторске рањивости закључено је да је ризик ФП умерен у секторима као што су банке, агенти за некретнине, рачуновође, порески саветници, адвокати, приређивачи игара на срећу, док се сматра да су други сектори ниско ризични.

На основу анализе материјалности, претњи, рањивости, праксе контроле извоза и ефикасности контрола, може се закључити да Србија није склона мноштву сценарија ризика ФП. Међутим, један посебан ФП сценарио који има делимично смањену (средњу-ниску) вероватноћу у контексту Србије, који укључује:

- ретке, једнократне трансакције преко банкарског сектора од стране правних лица која
- се баве реекспортом, користећи прикривање стварног власништва,
- слабе CDD процесе,
- везе са високоризичним јурисдикцијама и прање новца засновано на трговини као камуфлажи.

ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА И ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА У СЕКТОРУ ДИГИТАЛНЕ ИМОВИНЕ

1. РЕЗИМЕ

У посматраном периоду било је неколико наведених случајева употребе ДИ за сврхе ПН. У Републици Србији није било забележених случајева ФТ употребом ДИ или од стране ПУДИ. Такође, није било одузете ДИ нити привремено обустављених трансакција виртуелних валута. Основни разлог је занемарљиви обим коришћења ДИ у привредном сектору због забране директног прихвата ДИ у замену за робу и/или услуге, забрана коришћења ДИ од стране финансијског сектора, релативно мали број корисника ДИ, од којих су већина физичка лица резиденти, умерено усвајање савремених дигиталних алата, ограничења у девизном пословању и мали број ПУДИ који послује на територији Републике Србије. Вредност сектора ПУДИ и обима трансакција с ДИ у односу на финансијски сектор је апсолутно занемарљива.

Треба имати у виду и мали број ПУДИ у Републици Србији, посебно у поређењу са другим европским земљама, што ограничава његов потенцијал да се сматра међународним крипто центром. Примера ради, према аналитичким подацима компаније *Coincub*, у Европи је између марта и априла 2023. године било регистровано 1.577 ПУДИ у 20 земаља (у поређењу с два лиценцирана ПУДИ у Републици Србији), од чега, примера ради, у Бугарској (која је спровела процену ризика у сектору ДИ и ПУДИ) – 84 ПУДИ,²¹ у Хрватској је регистровано осам ПУДИ.²² Такође, треба имати у виду да Република Србија већ други пут спроводи секторску процену ризика за ДИ и ПУДИ (у поређењу, примера ради, с Мађарском која тек ради на таквој процени ризика²³).

Када је реч о претњама, очигледно је да један део претњи долази од чињенице да ДИ може да се преноси путем П2П трансакција, децентрализоване размене и на тзв. ОТЦ тржишту мимо лиценцираних ПУДИ што онемогућава утврђивање ко су учесници у трансакцији и без спровођења претходних мера познавања и праћења странке. Анонимност појединих виртуелних валута (*privacy coins*) додатно појачава претње. Практично посматрано, ОТЦ тржиште је често ван домашаја надзорних органа. Ово су претње које се односе пре свега на ФТ, али у одређеној мери могу се односити и на ПН. Претње се огледају и у могућности да се новац прибављен криминалним радњама може заменити за ДИ на ОТЦ тржишту или коришћењем сарадње с појединим нерегулисаним ПУДИ у иностранству. Поједини картични системи плаћања омогућавају обављање трансакција с виртуелним валутама тиме што се несметано извршавају трансфери ка глобалним платформама за трговање ДИ, чиме се онемогућава претходна контрола банке и документације клијента који врши плаћање према иностранству у складу с прописима којима се уређује платни промет са иностранством. Недавне регулаторне промене су побољшале доступност података о трансакцијама с виртуелним валутама од ПУДИ, банака и других пружалаца платних услуга, као и картичних система плаћања, увођењем обавезе редовног извештавања Народне банке

Србије. Претња је и недовољно развијена свест грађана о карактеристикама виртуелних валута, чиме представљају значајан извор ризика за преваре у овој области без могућности заштите надлежних органа у Републици Србији код прекограничних трансакција.

Претње се односе на могућност коришћења виртуелних валута за извршење кривичних дела која се односе на превару, фалсификовање и злоупотребу платних картица, пореску евазију, безбедност рачунарских података (уцењивачки софтвер), учешће у организованим криминалним групама, рекетирање, трговину дрогом, изнуду, уцене и повреду интелектуалне својине, од којих за неке постоје конкретни случајеви надлежних органа у Републици Србији. Висок ризик постоји и у вези с незаконитим коцкањем. Претње се односе и на могућност да ПУДИ који има лиценцу надзорног органа у Републици Србији буде злоупотребљен од криминалаца за вршење кривичних дела, и то у свим фазама, од уношења средстава у ПУДИ, преко раслојавања путем разних врста трансакција с ДИ (посебно тзв. *chain hopping*), до изношења средстава од ПУДИ као „легалног“ у друге ФИ (тзв. интеграција). Глобалне претње проистичу из могућности да се злоупотребе глобалне платформе за трговину ДИ, нарочито оне које долазе из земаља које нису примениле међународне стандарде у области СПН/ФТ.

Када је реч о рањивости, оне проистичу пре свега из анонимности поједине ДИ и могућности да се она користи по основу П2П трансакција, у децентрализованом размени и на ОТП тржишту, имајући у виду забрану пружања услуга повезаних с анонимном ДИ у Републици Србији. Безбедност коришћења технологија које омогућавају трансакције с ДИ такође може да буде извор рањивости. Рањивост ПУДИ је изражена код оних ПУДИ који се баве заменом ДИ за законско средство плаћања у смислу адекватног спровођења радњи и мера које се односе на утврђивање порекла имовине. Рањивост проистиче и из чињенице да поједине земље нису примениле минималне стандарде који се односе на лиценцирање/регистрацију ПУДИ и примену других стандарда за ПУДИ у области СПН/ФТ, што слаби глобални и прекогранични систем у тој области услед могућности за лаки пренос ДИ. Рањивост је ублажена ефикасном међународном сарадњом истражних органа у прекограничним случајевима ПН и предикатних кривичних дела, као и успостављањем сарадње надзорних органа у Републици Србији са надлежним органима у иностранству, као и *de facto* забрану успостављања пословне сарадње ПУДИ са страним ПУДИ из земаља које не примењују међународне стандарде у области СПН/ФТ. У односу на виртуелне валуте, рањивост система је мања када је реч о инвестиционим и корисничким токенима услед природе тих токена и тога да су они обично везани за конкретан пројекат, издаваоца или услугу и не представљају универзално средство размене.

Иако постоје бројна ограничења у погледу употребе ДИ која се односе на привредни сектор и грађане (строжа регулатива у односу на глобалне стандарде у области СПН/ФТ), како у прекограничном пословању тако и у домаћим трансакцијама, као и мали број лиценцираних ПУДИ у Републици Србији, приметан је повећан удео ДИ, посебно виртуелних валута, у свакодневним трансакцијама, све већи број банака које омогућавају извршење платних трансакција повезаних с куповином и продајом виртуелних валута (иако банке примењују појачане радње и мере у тим случајевима, а број банака које омогућавају извршење тих трансакција је и даље занемарљив у односу на укупан број ФИ), као и већи број случајева злоупотребе ДИ за вршење кривичних дела, укључујући и ПН и предикатна кривична дела за ПН – због чега ризик оцењујемо као средње висок у вези с трансакцијама с виртуелним валутама, а низак када је реч о инвестиционим и корисничким токенима. У наредном периоду континуирано ће се пратити сви ризици и у зависности од развоја тржишта могућа је промена ове оцене, на основу закључака изведених у поступку контроле и редовног праћења статистичких података из области платног промета са иностранством и у вези с домаћим трансакцијама које се односе на ДИ, повећања употребе ДИ у свакодневном пословању, као и на основу праћења извршења кривичних дела која су повезана с ДИ. Такође, ради адекватног праћења трансакција са ДИ од стране надлежних органа планиран је приступ додатним комерцијалним алатима за блокчејн анализе.

У вези са идентификованим инхерентним ризиком предвиђене су бројне мере за ублажавање ризика које су представљене у глави 7. Међутим, упркос томе главни резидуални ризик произлази из чињенице да ДИ може да се преноси путем П2П трансакција, децентрализоване размене и на тзв. ОТП тржишту мимо лиценцираних ПУДИ што онемогућава утврђивање ко су учесници у

ПРОЦЕНА РИЗИКА ПРАВНИХ ЛИЦА И ПРАВНИХ АРАНЖАМАНА

1. ЗАКЉУЧАК

ОКВИР И АНАЛИЗА РАЊИВОСТИ

Законски оквир у Србији, а посебно Закон о привредним друштвима, регулише оснивање, управљање и ликвидацију привредних субјеката, укључујући и предузетнике. Изменама и допунама из 2021. уведени су строжији услови за регистрацију пословних адреса ради борбе против „фантомских компанија” које послују са фиктивним адресама. Овај закон појашњава врсте дозвољених пословних структура и прописује казне, укључујући солидарну одговорност за контролног акционара током принудне ликвидације, у циљу спречавања злоупотребе привредних субјеката. Ове мере за смањење ризика уведене су на основу налаза НРА за 2021.

Закон о привредним друштвима предвиђа различите облике правног организовања, укључујући предузетнике, ортачка друштва, друштва са ограниченом одговорношћу, акционарска друштва и др. Поред тога, организације као што су задруге, удружења, фондације и задужбине, дефинисане посебним законима, стичу правни статус регистрацијом. Сви привредни субјекти су дужни да отворе рачун у банци и преко њега обављају трансакције.

Агенција за привредне регистре (АПР) води 23 централизоване електронске регистре, обезбеђујући јединствену праксу регистрације широм Србије. Процес регистрације је транспарентан, јаван и усклађен са директивама ЕУ, омогућавајући јавности приступ регистрованим подацима и документима. Међутим, регистрација се заснива на формалностима, где регистратор не проверава тачност или законитост достављених података.

Законом о поступку регистрације прописане су кривичне санкције за достављање лажних података или фалсификованих исправа у поступку регистрације, забрањене казном затвора од три месеца до пет година. Поред тога, постоје административне санкције, укључујући новчане казне за касно подношење или ажурирање регистрованих информација. Промене у правном или формалном власништву морају се одмах регистровати, а и нови и бивши власници су одговорни да обезбеде да се регистрација ажурира на време. Агенција за привредне регистре у посматраном периоду поднела је 47 кривичних пријава у идентификованим случајевима давања неистинитих података или фалсификованих исправа у поступку регистрације.

Закон о привредним друштвима прописује опште услове за оснивање привредних субјеката, који се примењују на све врсте привредних друштава. Ови услови обухватају подношење оснивачког акта, статута и уговора који се односе на друштво. Оснивачки акт је или одлука ако постоји један оснивач или уговор ако постоји више оснивача. Не постоје ограничења у погледу улога које оснивач може имати у компанији; оснивачи такође могу служити као одговорна лица, као што су директори, или учествовати у управљачкој структури, укључујући и функцију председника или чланова одбора.

АНАЛИЗА МАТЕРИЈАЛНОСТИ

Према подацима АПР-а у Србији највише регистрованих привредних субјеката су ДОО, акционарска друштва и ортачка друштва. Укупан број регистрованих привредних субјеката порастао је са 133.417 у 2021. години на 137.253 у 2023. години. ДОО су најдоминантнији облик организо-

вања, чинећи више од 95% свих субјеката, док је број ортачких и акционарских друштава показао благи пад, током посматраног периода. Предузетници (самозапослени) доживели су значајан раст, посебно након 2020. године, са повећањем од 290.445 у 2021. години на 330.567 у 2023. години. Годишња стопа раста предузетника достигла је 7,31% у 2023. години, означавајући континуирани тренд експанзије. Преко 95% од укупног броја регистрованих привредних субјеката класификовано је као микро и мала предузећа, при чему су ДОО најпожељнији облик. У 2023. години регистровано је 93.517 микро предузећа, што чини 84,5% укупног броја. Док микро предузећа доминирају у броју, велика предузећа остварују највећи приход, иако чине само 598 од укупног броја ентитета. У 2023. години дошло је до благог пада у регистрацији нових ДОО због увођења обавезне електронске регистрације у мају 2023. Процес је сложенији, захтева нотарску или правну помоћ у одређеним случајевима, и натерао је неке појединце да изаберу једноставнији процес регистрације предузетника, посебно у другој половини 2023. године.

Предузећа са сложеном власничком структуром (најмање један слој власништва чине правна лица) често послују у секторима као што су трговина на велико, консалтинг и ИТ. Ови сектори су често укључени у прекограничне активности, а један број компанија је у власништву страних субјеката. На пример, 1.174 њих је укључено у неспецијализовану трговину на велико, а 1.033 ради у консултантским услугама.

Обавези ревизије подлежу сва акционарска друштва, јавна предузећа, као и велика и средња предузећа и предузећа са укупним пословним приходом већим од 4,4 милиона евра, чиме се смањује ризик од ПН/ТФ с обзиром на статус ревизора као обвезника. Усклађеност са обавезом ревизије стриктно прати АПР, субјекти који не поштују обавезе се редовно идентификују, подносе пријаве и примењују се санкције. Српске власти сваке године принудном ликвидацијом бришу хиљаде предузећа и примењују десетине хиљада забрана располагања средствима, мере одузимања ПИБ-а или пореске контроле.

Огранци и представништва страних компанија чине мање од 2% свих регистрованих привредних субјеката. Њихово присуство у Србији је углавном стабилно у последњих 5 година, коришћено за олакшавање стварних економских веза, при чему је већина из САД и земаља региона (Босна и Херцеговина, Црна Гора, Хрватска, Словенија и Северна Македонија), а неколико са офшор територија (Кипар и УК).

Последњих година, страни власништво у српским привредним субјектима је у сталном порасту и достигло је 12,25% предузећа, првенствено у форми ДОО. Већина предузећа у Србији и даље се финансира домаћим капиталом, али страни капитал – посебно из Словеније, Кипра и Аустрије – чини 17,79% власништва у ДОО. Сличан тренд показују и акционарска друштва са 13,32% капитала страних лица. Број страних физичких лица која су пословала као предузетници у Републици Србији је незнатан у односу на укупан број предузетника (око 4%), али је у сталном порасту.

Уопштено говорећи, Србија показује тренд раста страног учешћа у домаћем пословању, у различитим облицима, иако и даље чини мали део у поређењу са потпуно домаћим субјектима и предузетницима.

Србија је имплементирала снажан систем за идентификацију стварних власника, у складу са стандардима ФАТФ, кроз свој Закон о ЦЕСВ и успостављање Централне евиденције стварних власника (ЦЕСВ). Србија води и објављује Централни регистар изречених мера, који обједињује податке о привредним субјектима, њиховим власницима, директорима и члановима надзорног одбора, који су кажњени за кривична дела, привредне преступе или прекршаје. Обвезници проверавају ове регистре пре успостављања пословног односа.

Број привредних субјеката који испуњавају обавезе евидентирања стварних власника је из године у годину све већи. На дан 31. 12. 2023. године, преко 90,5% ентитета је испунило обавезу регистрације стварног власника. ДОО су показале највећу стопу усклађености (94,74%), док страна представништва и огранци заостају (30,63%). Санкције за непоштовање обавезе евидентирања стварних власника, укључујући новчане казне и кривичноправне мере, биле су ефикасне у повећању усклађености, са преко 8.000 казни изречених између 2021 и 2023. године.

ЦЕСВ је значајно смањило ризике ПН/ФТ повећањем транспарентности власништва. Међутим, остају изазови са нижом усклађеношћу међу одређеним типовима ентитета.

Већина стварних власника у Србији су домаћа физичка лица, која чине 87,84% регистрованих правних лица, а страна физичка лица чине 22.719 правних лица. Око 90% стварних власника је из Србије, док остале земље доприносе по мање од 1%. Од 2023. године, 186.905 стварних власника је евидентирано у Централном регистру, од којих је преко 72% класификовано као држање 25% или више акција компаније или права гласа. Ризичније категорије власништва су значајно смањене.

Надзорни органи, укључујући УСПН, спроводе редовне инспекције над обвезницима, а свако непоштовање, укључујући неажурирање њихове евиденције, резултирало је санкцијама, укључујући новчане казне и судске поступке. Од 2021. до 2023. године, вишеструке инспекције су откриле прекршаје у вези са вођењем тачне и благовремене евиденције стварних власника, посебно међу рачуноводственим фирмама и факторинг компанијама, као и субјектима под надзором Комисије за хартије од вредности. Ови прекршаји су отклоњени упозорењима, казнама и правним радњама, са циљем да се наметне јаче поштовање. Идентификовани су случајеви неслагања у информацијама о стварним власницима које су представили њихови клијенти и информацијама садржаним у Централној евиденцији стварних власника, у ком случају су правна лица била суочена са санкцијама.

Број иностраних захтева за податке о СВ из Србије је низак због јавне доступности Централног регистра СВ. Стране ФОЈ су тражиле информације о СВ од српске ФОЈ у 15 случајева, првенствено у суседним или европским земљама као што су Црна Гора, Северна Македонија, Словенија и Немачка. Ови захтеви су се углавном односили на финансијске трансакције српских правних лица. Насупрот томе, ФОЈ Србије је поднела 164 захтева страним партнерима да добију информације о СВ за своје истраге.

Трастови се не могу оснивати по закону Србије, али су трустови створени према страном законодавству признати у Закону о спречавању прања новца и финансирању тероризма. Око 300 српских правних лица има власничке везе са трустовима. Трастови и офшор субјекти су класификовани као високоризични за прање новца и подлежу појачаном надзору. До 31. децембра 2023. године, ниједан обвезник није имао трастове као директне клијенте, иако су се појавили у власничким структурама клијената. Ови односи се помно прате, посебно у оквиру надзорних контрола.

У сврху ублажавања ризика у вези са трустовима, НРА предлаже да:

- води посебан списак трастова који послују преко резидентних и нерезидентних правних лица у Србији (који ће се допуњавати путем информација од стране банака и регистра пословних субјеката) и да га учини доступним надлежним органима.
- АПМЛ за допуну листе трастова који послују као директни клијенти обавезника.

Трастови нису директни клијенти банака или других обавезних лица, а једини рачун траста у банци био је неактиван и накнадно ликвидираан. Истовремено, обвезници успешно идентификују присуство траста у власничким структурама својих клијената. Мали број таквих клијената омогућава обавезницима и супервизорима да стално прате пословне активности. У 2023. години пронађено је 369 клијената банака са трустовима у њиховој власничкој структури, а већина тих фондова регистрована је на Кипру. Слично томе, 38 клијената финансијског лизинга и 5 осигуравајућих друштава пријавило је поверења у власничке структуре, такође са најчешћим кипарским трустовима. Сви субјекти који имају поверења у својој власничкој структури сматрају се високоризичним и подлежу појачаном надзору од стране обавезника и надзорних органа.

Ови подаци указују на то да је материјално присуство трастова у Србији занемарљиво и да се помно прати на више нивоа система СПНФТ, чиме се значајно смањује ризик од прања новца и финансирања тероризма.

Трастови се не појављују у истрагама о прању новца нити су били предмет пријава сумњивих активности од стране обвезника. Током надзора обвезника нису уочени пропусти у пријавама, што све указује да је ризик од злоупотребе наведених привредних субјеката за прање новца занемарљив.

АНАЛИЗА ПРЕТЊИ

Анализа страних правних лица из високоризичних јурисдикција, како их је навео ФАТФ, открива да је у Србији регистровано само неколико субјеката који су повезани са таквим јурисдикцијама, углавном из земаља у региону, као што су Хрватска и Бугарска. Ове везе углавном представљају неизбежне прекограничне пословне везе између земаља и не, са изузетком одређених специфичних случајева, указују на повећани макро ризик.

Анализа учешћа предузећа у случајевима прања новца наглашава да привредни субјекти, посебно мала предузећа, играју централну улогу у прању незаконитих средстава. Најчешћи метод прања новца је кроз фиктивне трансакције, где се лажне фактуре и документи користе за симулацију пословних активности које се нису догодиле. Ови ентитети су често под контролом организованих криминалних група и користе се за пренос и интеграцију прљавог новца у легитимни финансијски систем. Анализа 140 случајева прања новца открива да је 130 компанија било укључено, а већина су друштва са ограниченом одговорношћу (ДОО), заједно са предузетницима и задругама. Већина ових предузећа *рејисирована је делатности у шривинском сектору, класификована као микро или мала, која не подлеже ревизији, без зайослених и у којима дослављени финансијски извештаји показују да послује без губићака*. ДОО предузећа се такође најчешће користе у сврху избегавања пореза и повлачења средстава. Акционарска друштва се генерално не злоупотребљавају, због сложенијег регулаторног оквира и механизма надзора, док удружења и индивидуални предузетници показују одређени ниво изложености претњи.

Ови трендови генерално доказују да перачи новца у Србији имају тенденцију да користе поједностављене шеме које укључују мање субјекте као што су ДОО и индивидуална предузетништва, која имају минималне регулаторне захтеве, нижу контролу и флексибилне рачуноводствене праксе, што им омогућава да са лакоћом обављају фиктивне трансакције. Овим предузећима често недостаје значајан капитал и често делују у ограниченом времену, након чега престају да постоје или су ликвидирани.

Изузетак је тренд у настајању, при чему професионалне рачуновође успостављају и воде операцију прања новца, као што је идентификовано у једном броју случајева.

За случајеве организованог криминала, опште карактеристике злоупотребе правних лица су сличне горе наведеним факторима. Анализа случајева прања новца организованог криминала открива две различите категорије компанија: оне које истински послују и оне које су законски основане, али не обављају никакву стварну економску активност. Компаније које послују легитимно често користе пословне структуре под контролом организованих криминалних група да извуку готовину са својих рачуна, чиме се минимизирају пореске обавезе.

Насупрот томе, субјекти које су основале криминалне организације служе као професионалне перионице за прање новца, издајући лажне фактуре за непостојећу робу или услуге. Ове компаније олакшавају низ трансакција унутар организоване мреже, омогућавајући перачима да пребацују новац преко различитих рачуна и на крају, стављају готовину на располагање криминалним актерима без откривања. Ови субјекти не запошљавају особље, а њихови оснивачи су често социјално угрожени појединци који региструју компаније у замену за малу финансијску накнаду.

Софистициранији случајеви откривају сложене мреже међусобно повезаних предузећа, често укључујући стране субјекте, који се користе за премештање новца преко граница и прикривање његовог порекла.

Регистрована пољопривредна газдинства све се више користе у шемама прања новца, посебно од стране организованих криминалних група. Власници ових фарми отварају банковне рачуне посебне намене за пољопривредне трансакције, али их често злоупотребљавају за повлачење незаконитих средстава, која се затим враћају криминалним организаторима. Ово ставља пољопривредна газдинства у завршну фазу процеса прања новца, где се прљави новац претвара у готовину. Од 2021. до 2023. године идентификовано је 26 таквих случајева, а банке често не успевају да правилно верификују трансакције. Иако је број случајева релативно мали, лакоћа повлачења готовине и слаб надзор чине пољопривредна газдинства све већим ризиком за прање новца.

Кривично гоњење правних лица за прање новца је често неуспешно, посебно када се ради о фиктивним компанијама које обично немају стварну имовину или пословање и убрзо након омогућавања незаконитих активности нестају са пословне мапе. Ове компаније су регистроване са минималним капиталом и њихова пословна активност није реална, већ је усмерена на прикривање порекла средстава, што отежава поврат новца или позивање појединаца на одговорност.

Међутим, у случајевима када компаније имају значајну имовину, посебно у сектору некретности и грађевинарства, против њих је покренут кривични поступак.

Међународна сарадња је од суштинског значаја у праћењу и кривичном гоњењу прекограничних случајева прања новца који укључују организовани криминал.

Анализа података Пореске управе у Србији показује да су многи привредни субјекти који се баве прањем новца повезани са утајом пореза, што је најчешће предикатно кривично дело за прање новца. Велики део ових компанија, обично малих или микро, основан је са минималним капиталом, често су „шкољка” компаније без стварне имовине или пословања које након употребе престају са радом и нестају са пословне мапе. Кривичне пријаве за пореска кривична дела првенствено су подношене против појединаца одговорних за ове послове, а не против самих компанија, јер су многа предузећа неликвидна. Анализа је идентификовала повратнике који управљају са више компанија, од којих су неке повезане са прањем новца кроз пореске злочине.

Најчешћа регистрована привредна делатност за привредне субјекте који обављају реалне делатности а користе фиктивну документацију за избегавање пореских обавеза односи се на специјализовану трговину на велико различитом робом, углавном у домаћем платном промету.

Током посматраног периода, Пореска полиција је на основу утврђених критеријума идентификовала 881 пословни субјект као „фантом” или „перач”. Фантоми обично прикривају пословне податке, избегавају пореске пријаве и немају одговарајућу документацију или транспарентност. Професионалне перioniце за прање су компаније које симулирају промет кроз фиктивне трансакције како би омогућиле утају пореза. Ове пословне структуре се користе за стварање лажне документације као што су фактуре, често помажући редовним предузећима у избегавању пореза, посебно ПДВ-а. Ови ентитети су краткотрајни и обично се гасе након завршетка својих илегалних циљева. Као одговор, порески идентификациони број (ПИБ) је одузет бројним предузећима, а против неколико одговорних лица су поднесене кривичне пријаве.

Анализа података обвезника о нивоима ризика пословних субјеката којима се баве обвезници потврђује да се друштва са ограниченом одговорношћу (доо), посебно микро и мали субјекти, суочавају са највећим ризиком од потенцијалних перача новца. Банкарски сектор пријавио је највећи број сумњивих трансакција повезаних са овим високоризичним пословима, често послујући у секторима као што су трговина на велико, некретности, грађевинарство и продаја возила. Од свих врста правних лица која су обвезници класификовали као високоризична од стране обвезника – ДОО обухвата око 8%, АД око 10%, остале форме (командитна друштва, ортачка друштва) око 4% и предузетници око 3%.

У периоду од 2021. до 2023. године, Министарство правде Србије обрадило је бројне захтеве за међународну правну помоћ у вези са правним лицима која укључују правна лица, посебно друштва са ограниченом одговорношћу (ДОО). Од укупно 253 случаја, 38 долазних захтева било је повезано са домаћим и страним ДОО предузећима, укључујући имовину у вредности од 296,8 милиона евра и 100.000 фунти. Највећа заплена имовине повезана је са Казахстаном (168,2 милиона евра), укључујући злочине попут утаје пореза и неовлашћеног коцкања. Одлазни захтеви обухватили су 23 домаћа и страна ДОО, са имовином у укупном износу од 13,4 милиона евра и 9 милиона долара. Јавно тужилаштво за организовани криминал такође се бавило ДОО у 14 случајева који укључују 22 привредна субјекта, где је 12,2 милиона евра и 57,225 долара имовине било под истрагом, и један случај који је укључивао 12 милиона евра у злату. Поред тога, Србија је сарађивала са Шпанијом на заједничким истрагама усмереним на ДОО која су укључена у трговину дрогом и прање новца. Што се тиче међународне полицијске сарадње, већина од 209 пословних субјеката означених за сумњиве активности била су ДОО. Јединица за финансијску истрагу и полицијске снаге редовно су размењивале информације о ДОО, а преко Еуропола и Интерпола обрађивале су бројне случајеве трансфера новца који укључују ове субјекте. Укључен је и Сектор пореске поли-

ције, који је послао 50 захтева и примио 11 у вези са ДОО осумњиченим за утају пореза и прање новца, што је довело до значајних финансијских губитака за државу. Правна лица, посебно ДОО, остају жаришна тачка ових међународних напора за откривање и кривично гоњење активности прања новца.

Између 2021. и 2023. године пријављено је 2.947 компанија због сумњивих трансакција, а 79,16% извештаја долази из банкарског сектора. Највише су пријављена друштва са ограниченом одговорношћу (д.о.о.), која чине 2.057 извештаја, а следе предузетници са 865 извештаја. Укупна вредност сумњивих трансакција у којима су учествовала правна лица достигла је преко 1,15 милијарди евра. Нерезидентни субјекти били су умешани у 141 извештај, а већина је укључивала резидентне ентитете. Ревизори, нотари и рачуновође значајно су допринели пријављивању сумњивих активности, заједно са банкама. Поред тога, Управа за спречавање прања новца разменила је 723 извештаја са страним колегама, укључујући правна лица која су првенствено укључена у новчане трансфере за робу, као што су половни аутомобили и секундарне сировине, што је изазвало забринутост због утаје пореза и потенцијалних шема прања новца.

Посматрајући укупно податке о привредним субјектима у правноснажно пресуђеним предметима који су укључени или коришћени у процесу прања новца у посматраном периоду долазимо до података и закључака да се према правној форми организовања привредних субјеката најчешће јављају друштва с ограниченом одговорношћу (укупно 67), затим предузетници (укупно 49), те пољопривредна газдинства (укупно 26), ортакчо друштво (1), задруге (4) и удружења (4).

У предметима истрага и оптужења организованих криминалних група највећи број укључених привредних субјеката су друштва са ограниченом одговорношћу (56), затим предузетника (6), ортакчо друштво (1) и регистрована пољопривредна газдинства (2).

Током посматраног периода, Пореска полиција, је на основу извршене процене ризика као и на основу свог рада и извршених контрола идентификовала 881 привредни субјекат који је на основу успостављених критеријума окарактерисала као привредна друштва „фантоме” или „пераче”.

У предметима оптужења Јавног тужилаштва за организовани криминал, закључено је да су у ланац прања новца била укључена и 24 правна лица са особинама фантома, а 22 правна лица су имала особине перача.

Далеко највећи степен претње на основу анализе предмета прања новца представљају привредна друштва у правној форми – друштво са ограниченом одговорношћу.

Ова правна форма је најчешће коришћена у процесу прања новца од стране организованих криминалних група.

Друштва са ограниченом одговорношћу најчешће се злоупотребљавају и за скривање стварног власништва. За прикривање порекла новца најчешће је коришћен банкарски сектор, за вишеструке новчане трансакције у домаћем платном промету. Новчани токови друштва са ограниченом одговорношћу најчешће се злоупотребљавају кроз:

- коришћење лажне документације за обављање трансакција;
- подизање готовине у циљу смањења пореске основице;
- прање прљавог новца извлачењем средстава након проласка кроз финансијски сектор користећи други привредни субјект – „посредник” (најчешће предузетник) или регистровано пољопривредно домаћинство.

(Зло)употребљена друштва са ограниченом одговорношћу, у највећем броју случајева су микро привредни субјекти, без запослених, са минималним оснивачким капиталом и минорним пословним приходима, који се своде на висину износа „провизије” за учињену услугу издавања фактуре. Као корисници „услуга” најчешће се појављују привредни субјекти који се баве законитим пословима и чији је циљ да избегну плаћање пореских обавеза. Основни индикатор ризика указује на послове у којима су честе готовинске трансакције.

Неретко, у осмишљавању ових шема учествују књиговође или рачуновође што указује на њихову саучесништво у криминалним активностима.

У циљу смањења броја оваквих случајева и уклањања привредних друштава из пословног окружења, потребно је поред постојећих механизма контроле и надзора размотрити могућност предвиђања начина да се при регистрацији привредних субјеката идентификују адресе седишта на којима се већ налази седиште већег броја привредних субјеката и у којима се исто лице појављује као власник удела или одговорно лице, како би се у том моменту над таквим субјектима примениле постојеће мере контроле или надзора. На овај начин сарадња регистрационог органа и органа контроле пословања привредних субјеката би допринела већој ефикасности и делотворности система.

На основу анализе свих података, посебно података о укључености правних лица у процес прања новца идентификованих у правноснажно пресуђеним предметима и предметима истраге и оптужења у вези са организованим криминалом, оцењено је да су:

- друштва са ограниченом одговорношћу и предузетник, форме привредних субјеката са високим степеном претње за прање новца;
- удружења и задруге средњег степена претње и
- остали облици ниског степена претње.

Регистрована пољопривредна газдинства потребно је пратити са дужном пажњом имајући у виду да је и даље детектовано њихово учешће у активностима прања новца. Полазећи од чињенице да је сектор некретнина сектор оцењен високим ризиком за прање новца, физичка лица, инвеститори су не само растућа претња за прање новца, већ претња која захтева спровођење приоритетних мера – ургентна претња (*emerging risk*).

Највећи степен ризика код друштва са ограниченом одговорношћу представљају једночлана друштва основана од стране домаћих држављана, са минималним оснивачким капиталом, без запослених или са малим бројем запослених и минорним приходима, који нису обвезници ревизије.

Анализом случаја прања новца није утврђено да су привредни субјекти у оснивачкој структури имали траст као облик организовања. Трастови нису ризични правни облици за прање новца у Републици Србији.

ПРОЦЕНА РИЗИКА ОД ЗЛОУПОТРЕБЕ НЕПРОФИТНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА У СВРХУ ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

1. ЗАКЉУЧАК

Резиме:

Радна група спровела је класификацију ризика непрофитних организација анализирајући опште и специфичне индикаторе који се односе на потенцијалну злоупотребу за финансирање тероризма. Непрофитне организације су категорисане у шест нивоа ризика у распону од неризичних до високоризичних. Анализа је показала да се већина непрофитних организација (81,2%) не сматра ризичним, са само 0,58% класификованим као високоризичним, а 3,23% као средњим до високим ризиком. Специфични показатељи, као што су подизање готовине и везе са појединцима из региона високог ризика, допринели су класификацији ризичнијих непрофитних организација.

Фактори који указују на већу вероватноћу ФТ:

Подизање готовине: Подизање готовине без одговарајуће документације су симптоматичне за високоризичну категорију непрофитних организација.

Везе са иностранством: Везе са појединцима из високоризичних или пограничних региона са активним терористичким претњама идентификоване су као фактори за класификацију високог ризика.

Општи циљеви: Непрофитне организације са широко дефинисаним циљевима теже се прате и подложније су злоупотреби.

Фактори који указују на мању вероватноћу ФТ:

Низак проценат високоризичних непрофитних организација: Само мали део непрофитних организација класификован је у средње ка високом ризику.

Проактивне инспекције: Редовне инспекције и приоритетна контрола над високоризичним непрофитним организацијама помажу у ублажавању потенцијалне злоупотребе.

ОПШТИ ЗАКЉУЧАК АНАЛИЗЕ ЗЛОУПОТРЕБЕ НПО СЕКТОРА ОД ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА

Приступ Србије сектору непрофитних организација настоји да успостави баланс између транспарентног развоја сектора са дефинисаним мерама за спречавање његове злоупотребе за финансирање тероризма. Свеобухватан правни и институционални оквир обезбеђује целовит регулаторни надзор, укључујући строге системе регистрације, праћења и обавезно финансијско извештавање, у циљу транспарентности и одговорности. Транспарентност невладиних организација значајно се побољшала, а надзор се унапређује кроз координиране активности надлежних државних органа и праћењем непрофитних организација од стране финансијских институција. Само-регулација, обука и побољшане иницијативе за изградњу јавног поверења промовишу кредибилитет сектора. Са превентивне стране, проактивне мере нису резултирале идентификованом директном злоупотребом непрофитних организација за ФТ између 2021. и 2023. године. Међутим, потенцијални ризици од контекстуалних претњи као што су религијски екстремизам, везе са високоризичним појединцима и слабе финансијске контроле микро-правних субјеката наглашавају потребу за сталним опрезом, посебно у пограничним и миграцијским регионима, како би се одржао интегритет и сигурност сектора.

Ризици финансирања тероризма представљају низак до умерен ризик за развој и континуирано функционисање сектора непрофитних организација у Србији.

Ризици финансирања тероризма у сектору непрофитних организација генерално одражавају ризике од финансирања тероризма у целини за Србију и могу се класификовати као умерени.